

2174:1

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

2174:1

Dalarna
Leksands sn.

Nygård, A. 1928

Svar på ULMA: 1 om
mjölkhus hållning.

107 bl. 49 + 1 titelbl.
19 tecken.

s:a 127 bl.

2174:1

L.L.
Ecc.

Om

Njölth och njölthens hållning

i Leksand, Dalarna

av

Nygårds Margareta Erselöwer
och Anders Nygård.

7 juni 1928

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Frgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928 LEKSAND

Mjölk och mjölkbehandling.

Olika slag av mjölk m.m.

Mjölk (mjölk f.; hett. f. mjölkta).

Vitt (vitt a. n.): mjölk eller grädde. vi pek trice vitt på skopa: vi fingo vitt mjölk på ölsupan. vi ag vitt nu vitt: vi ha ingen grädde. J. vi ag vitt en vitt tar: vi ha inte en mjölkskvätt.

Ordb.:
vitt a.
(som sär-
skild bet.)

Mjölkta (mjölkta m.), mjölkskvätt (mjölkskvätt m.), mjölkdrupp (mjölkdrupp m.).
liken kvantitet mjölk, mjölkskvätt.

ag nu von mjölkta kvar? ha ni någon mjölkskvätt kvar? - e fot en liten mjölkskvätt to skäpa dan: det är väl en liten mjölkskvätt i skålow. - om ja had en mjölkdrupp to ös på vältungen hel! om jag had en mjölkskvätt an ösa på vältungen! - Emfatiskt: (skålow en) mjölk-tar, mjölk-skvätt, mjölk-drupp.

Ordb.:
dryp m.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Mjölkblick (mjölkblinke m.): mycket liten kvantitet mjölk. sitta du länna en tåken lita mjölkblinke? varför länna hade du en sådan liten mjölkskvätt?

Ordb.:
mjölkblick
m.

Mjölkhälla (mjölkhälla st. v.): hålla med mjölk. Läng-ämlässa mjölkhäll ämlässa a ämlässa: Läng-ämlässfallet håller tvills och juvas med mjölk = A. ok 7. ta sin mjölk i L.ä.-gårdar. Kärna mjölk de 58 mytzy, 58 v. a ämlässa mjölkhäll, vas: köi mjölken så mycket, så du vi kunna hålla oss med mjölk = så du mjölken väcker för vänt lekav.

Ordb.:
mjölkhälla v.

Taga till vissa (ta till vissa l. visor): ta mjölk regelbundet (i en gård). Ämlässa kärre tar till visor dance vissa: tvills kärre tar sin mjölk hos Nilses.

Ordb.:
vissa f.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Mjölkemål (mjölkemål n.): mjölk-
mängd från en av lagens mjölkningar.
hebbe mjölkemåla.

Mål (mål n.): sam ovan. 20 sold
hebbe måla i kvælt: jag lalle all
sam med mjölkat i går kvæll.

Ordb:
mål n.

nu kan ut ha mer en et mål
meda, mer de 18 vörun: vi kan ej
spara mer än mjölken från en mjölk-
ning (för gräddbildningens skull), när det
är så vannt.

Morgnamål (morgnamål n.): mjölk-
mängd från morgnamjölkeningen.

Middlagsmål (middlagsmål n.): mjölk-
mängd från middlagsmjölkeningen.

Kvällsmål (kvällsmål n.): mjölk-
mängd från kvällsmjölkeningen.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Vissatagare (vissatagnr m.): en sam
 är fast köpare av mjölk (i en gård).
 Ols-Brita d vissatagnr tr påvals.
 Oles-Brita är regelbundet mjölkavvärdare
 hos Påvels.

Ordb.:
vissa-tagare
 m.

I de människoröda användes mjölk
 av kor och getter. Thornmjölk (körn₁ mjölk f.)
Getmjölk (getmjölk f.).

Om tackor få för stora juvar, mjölken
 man sen och låter mjölken rinna bort:
mjölka sta (mjölk-stä), detta för att
 de ej skolas på inflammation i juvet.

Ordb.:
mjölka stad

Märrmjölk (mærrmjölk f.) användes med
 kikhosta. "När våra barn hade kikhosta,
 sade de: Det är mjölk, som hon nägon mærr-
 mjölk kallar nu." Lustigt Brita Erndöner, Tjöbke.
 Född 1959.

Ordb.:
mærr-mjölk

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Modersmjölk (m_os m_il_k f.). Jgilinson
 får utå m_os m_il_k en: k_ill_in_gen får
 av modersmjölken ännu. Sbudsh har varit
 uppföd med m_os m_il_k till 19 m_a d
 19 l_ikt_g 18: det l_iä barnet har blivit
 uppfödd med modersmjölken; l_iä för m_i det
 så l_iktigt.

Ordbr.:
 moders-
 mjölk

Om barnen hade önvärk, skulle man
 bort till en pappk_ar_ing (li_givande kvin-
 na) med l_im, för att hon skulle mjölka
 m_i örat på dem.

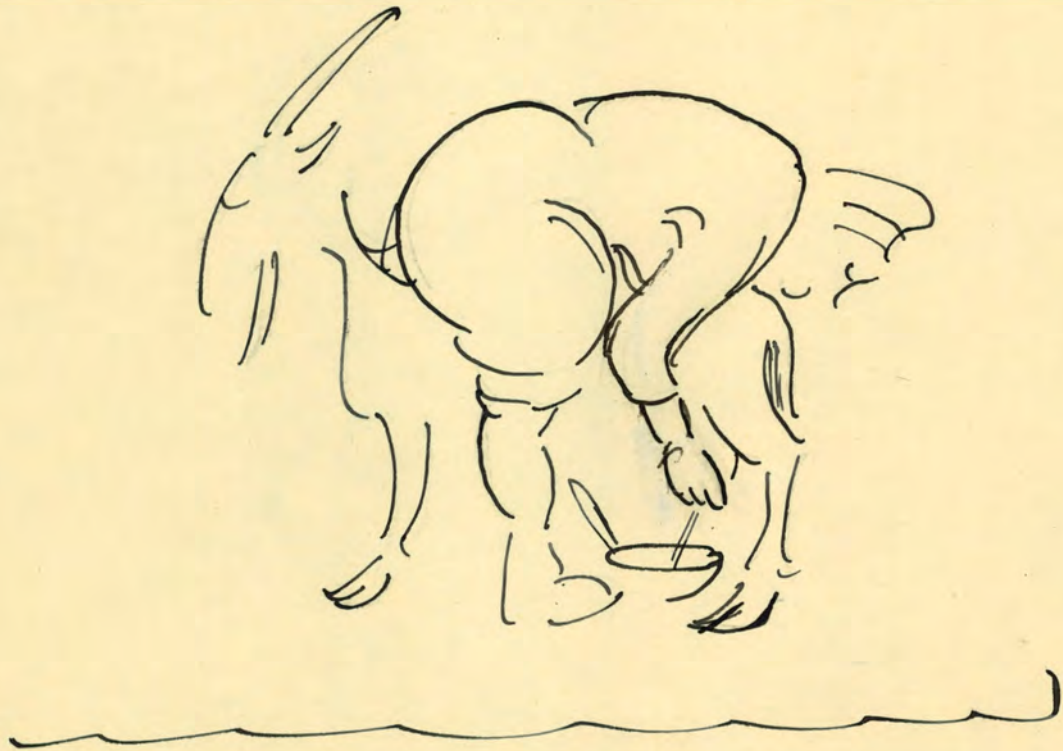
Ordbr.:
 papp-k_ar_ing

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Mjölka (mjölka sv. v.!) br. och itr.

Ordb.:
mjölka v.
(hänvisn.
till denna
itt.)

Mjölka geten.

Den mjölkauds stän laktlänges gnoske över geten.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård, 1928. LEKSAND

Kalvan, kitingen och gräset uppfödas med mjölk (kitingarna med getmjölk, kalvan och gräset med kommjölk). Först ges den oskummad mjölk, därefter blandas den med skummjölk; sist få de bara skummjölk.

Bortkällning av mjölk borde knappast förekomma; till människoföda ofjämlig mjölk ges åt kreaturen.

Råmjölk (rämijölk f.) ges åt kalvan; därav bereds Kalvost (kälövost m), kalvslas (kälvsås m.) o. råmjölks-
pannkaka (rämijölkspänkaki f.). Beredning för: en kopparkruka med råmjölk sättes ned i en gryta med vatten och fick koka; nu: mjölken källas i en kopparkruka och sättes i skugnan. Åts den ost vil sen: sättes i skugnan; en kopparkruka.

Bild.: kalv-ost

m.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ugnasart (innsiast m.) = kaluost.

Killingdaus (fjilydins m.)
beredat pi samma teit som kaluost
ao nannjath efter get.

Ordbi. killing-
dans m.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Kall, till smörgås. I konakans och skräddare skulle ha kalvost; ^{den man} (även vanlig brölopsmat. - Att äta den med mjölk är möjligt.)

Ordb.: kalv-ost

Spenvarm mjölk (spenvarm mjölk)

Ordb.: spenvarm (A-kostet)

Traktering med söt mjölk förekom knappast. Jfr dock filbank! i skolmästaren hade man någon kraka löpsmjölk.

Silsup (siftsup m.): litet spenvarm mjölk, gavs åt småbarnen.

Nysilad mjölk (nysyba mjölk): nymjölkad, ostkunnad mjölk.

Rännmjölk (rännmjölk f.): skummjölk.

Skinn (fju n.): kanna på kokt mjölk.

Lantism, Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Flötör (fflötör f. pl.) : grädde (sär-
vat flytande ouanpa mjölken som beten
avskummad). Jfr kärlflötör.

Ordb.:
flötör

Blåmjölk (blåmjölk f.) : mjölk, som
stått länge under gräddning och
som läfter skummas; den är tunn och
kan se blåaktig färg.

Ordb.:
blå-mjölk f.

Vredan (vredan p. etc.) || vrennad
(vrens a. ell. vrens) : något som mjölk
lösa mjölkfa kisu id ut kok värlig;
o d vrens : den är mjölken kan jag inte
koka värlig ut; den är suraktig. ||

Ordb.: vren-
nad a.

Ekou (effm a.) : besk, om mjölk.

Gnyssa (gnyssa sv. v. 1; gnyss, gnyssa, -is)
gluddra (gluddra sv. v. 1) Käradstyggen :
surra och koagulera av sig själva.
Löpna (löpna sv. v. 1) : 1) löpna, koagulera

Ordb.:
gluddra

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

genom kuisan ostlöpe (Kärad fjärdingen).
2) Rönnefjärdingen åren: surna och koagu-
lera av sig själva.

Ordb.:
Löjna v

Grysselmjölk (grysselmjölk f.): (Åkerö)
självsurnad och koagulerad mjölk.

Gluddermjölk (gluddermjölk f.): (Kärad-
bygden) äts.

Löjningsmjölk (löjningsmjölk f.): (Rönne-
fjärdingen) äts.

Ordb.:
kuta ihop

Grysselmjölk (som aldrig beredd
med avsikt) användes till grötmjölk,
till mjölksuppe och till blanda. (7 nger
känsla av avsmak.)

Kuta ihop (kūt-ihöp): koagulera.

og m^{itt}ta par sta a surna, la g^{id}er
o; a till g^{id}orm^{id}ölk. (Västmanik)

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Skära sig (hör sa).

Skuren (skuren pers. part.): sam-
han skurit sig.

Den kokta instuvningen ut häger
migt, o hägeren var frys, o han
var 18 skuren dröda välgen o o.
ut var u ist höl ut, han var
skuren o skuren son: de kokade
vänvälling av havremjöl, o havren
var fusen, o en välling skär sig.
Tute var den ytad heller; den hade
skurit sig ut o tvär.

ordb.:
skuren
a.

Mjölken står sig (mjölkta står
sa): mil håller sig utan att surna.
mjölkta skul stå sa best, o o
var te kok: mjölken skulle stå sig
utan, o den var kokad.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Sommarmjölk (Sommarmjölk f.).

ni had kün stälde, so ni feke
mjölfa på sommren: ni hadde koma
sa "ställda", att ni fick mjölken
om sommaren.

Es. Lars Karstén Er. Lander
f. 1849, Åkerö.

ordb.:
mjölk f.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Tätmjölk (tätmjölk f.) eller (mindre vanligt) Götmjölk (götmjölk f.) är den vanliga grötmjölken. Om samma man använder den till mjölksuppe:

Tätmjölk mjölksuppe (tätmjölmjölksuppa f.)
Tätmjölk med ^{äran} däri brutet bröd.

Ordb.:
suppe

Tätmjölk toppa (tätmjölktoppa f.):
består av pingicula vulgaris. Tätmjölk blad (tätmjölkblad n.): blad av d.

Ordb.: toppa

Inte uppgift gån det är bra du kända tätmjölk av denna ört. "Vi frestade i Gruset du göra tätmjölk med tätmjölkblad. Vi hade några sådana blad i en mjölkskväs. Men du vant vara likt, se man inte göt utan blå och tunn."

Skulle Margareta Fredöer, Skövde.
Född 1857.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Växipån tätmjölken leder till förut
utprägning, är okänt. "Ho ha full lovs
jämt. Den fortplantas genom sin lile
tages av det gamla förädet och utändes
i sötmjolk undan för undan.

Sila på tätmjolk (syft-på tätmjolk).
ömföras tätmjolk i söt mjolk. Detta
bör ske varje kväll, om mjölken skall
bli fin och stä sig. Man tar undan lile
av den mjolk, som står sedan föregående
kväll, och häller i en spillkann eller fat
(förr träskål). Det skall vara ngn. 3-4
måttkedan på en liter. Mjölken omröres
med en ked, för att den skall bli seg
och fin. Sedan man arbetat på detta sätt,
häller man på söt mjolk: Sila på,
sil på tätmjolk, sil på tätmjölken.

Ordb.
Sila på

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Sedan följer ny amning, för så de båda mjölksorterna ska bli blandade.

Om ej mjölken silas på najs kväll, blir man stäckig och går ut: segheten försvinna.

Ordb.: stäckig a.

Om tålmjölken silas på en kväll, är den lagom tjock till andra kvällen.

Man skall försöka på en lagom temperatur skåla: det får verka varm för kallt eller för varmt (avg. mellan 15 och 20 gr. C.). Man skålar i källan (mjölken i skålen); om det är mycket varmt, i källans vatten.

Ordb.: tjuvaktig a.

Om det är för snett, blir ^{mjölken} den tunn och seg, så man glider ut skedon: tjuvaktig; om det varmt, blir man ej seg; visserligen tjock, man skär och stäckig: Man är ej lång nog, man dragnar ej, som man ska.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Nån tätmjölkens stäm är lygga och skall förtäras, tan man av liket är sitta på. Den övriga am rönes och förlas i grötmjölk-kapparna.

Om mjölken skötes ordentligt, kan den vara aldrig så länge. "Vår murrande tätmjölk ha vi haft 5-6 år."

"Jä såu om ti spisen i bländ. Men om o hita på tä stå för länge, då grossl o. Nu vill ont väntä så nö mer. Ä håll ä bi skut mä no ältväl. O bi-ut seg nö. Ä bi bara grössmjölk tä slutä. Jä får löv tä stå ä få nöggä ara." (Jag såuen sen i spisen i bländ. Men om hon väken stå för länge, då koaguleras hon. Nu vill hon inte äta källan. Det håller på om bi skut med henne alldeles. Hon blir inte seg. Det blir bara grössmjölk till slut. Jag måste ha bort och tä någon annan.)

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Tätmjölken måste skötas mycket omsorgsfullt. tätmjölka ska födas som en lullkytt, såd gämsat fjärringan. (Tätmjölken ska skötas som en lullbarare, såd de gamla kringarna.)

Om tätmjölken gruskar på grund av dålig skötsel: om man utser sig alltför stark värme, de är det slut med tätmjölken (de slutar med tätmjölka). de ha varit slut med tätmjölka nu för oss alltså; de får lov ta sta & få usga ära (det kan blivit slut med tätmjölken för oss alltså, jag får lov du gå ut på nästan annan).

I denna fall måste man gå till en gård och få mj. Det betyder bara en kaffekopp. Då har man oftast en mätare randa kvantitet söt mjölk med sig och

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
 Anders Nygård. 1928. LEKSAND
 DAL.
 Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

lyftra. Jä skull hit u hör äuo, om ni
 äg nögga tåtmjölk, sö jä hönd på lita.
 O ha vort i slut för mä ättvål tåtm-
 mjölkta. (Jag skulle hit och hära efter,
 om ni äger någon tåtmjolk, så jag kunde
 få lita. Men ha blivit slut för mig så-
 deses tåtmjölken.)

Ordb.:
slut

Man kan forstå också kigga om tåtm-
 mjölkskräa (utan än lyfta).

Dot kan vända, om tåtmjölken t-
 slut i flera gånar. Men på å en man. På
 gå om gård i gård. 7 i ljus måt kunde
 det, om så tåtmjölken begit slut i alla
 byarna in till Leksandsgränson. Så om man
 fick gå till Leksand för om på mig
 tåtmjolk.

Om ha vere hita var bjer-flög a
 fat tåtmjolk, brogs-kärn a mörgrätt a verk-
 hestria.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nylgård. 1928. LEKSAND

Att sila på tätmjölk kunde ske endast om vintern. Om sommaren vore ju korar i fåvolarna, varför man kunde icke ha tillgång till annat än getmjölk (som ej räktas).

Då får man dra källarmjölk (dra fjällsmjölk) ell. dra mjölk (dra mjölk).

Detta skall göras i maj, medan korna äro hemma och innan det blir så varmt.

En skål eller en väg silas på, och tätmjölken häles i en ståndfat (ströpfat u.): högt och smalt kagzskål med lock. I Knubbgården användes en ståndfat, rymnande ej fullt en så; familjen bestod av sju personer. Varje dag, så länge korna vore hemma, skedd man på denna sätt på tätmjölk i ståndfatet: dra källarmjölk. Ståndfatet

hade sin plats i Själva källaren (ej i svalen).
*) Getmjölken skulle i början rymmas mera till rälning.

Ordb.: draga v. (som skild bet.)

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

forts!

vi har a drar fjälbrmjölk, 59 vi
 har mycket söta: vi håller på och drar
 källarmjölk, så vi har ingen att sälja.

Denna mjölk kallades källarmjölk
 (fjälbrmjölk f.), ständfatet mjölk-
ständfat (mjölkstisinfat n.).

Källarmjölkens vart under sommaren
 lopp surare och surare. Det kunde hända,
 att den började jäsa. Då maldes på
 ytan vasla (vasla f.). Uppmed träd-
 na kom det ibland ängrar (spyflug-
 larver). Om källarmjölkens vart alltför
 sur, så att den ej kunde utas, kändes den
 bort, tönder på Lyngan. Man kunde ej
 ens ge smiset den; den kunde inte vaka
 hälsosam.

Tålmjölkens användes till grötmjölk.
 Van och en av de ätends kan en träkappe

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
 Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

med tåmjölk. Gröten ^{med skelen} tages ~~ur~~ det gemensamma fatet, loppas i mjölken och införes i munnan.

Kållanmjölken, som är så sur, blandas vid utvingen med litet getmjölk.

Tåmjölk beredes helst av nysilad mjölk; då blir den bäst. Quidan i denna fall visar det sila på. Användes skum mjölk säger man: käv på (skummjölk) (på tåmjölken). Den nysilade mjölken får ej vara spenvarm. Den måste svalna, innan den silas på. Annars blir tåmjölken sköv.

Ordb.:
sila på
Ordb.:
käv på

Sylt på tåmjölk (sylt-på tåmjölk).
kalla på nysilad mjölk på tåmjölk.
? ce ka ny! sylt-på, s s a e u e fjök
u s ca: jag kan nys! silat på, så den är inte tjock än.
Av getmjölk blir mycket fin tåmjölk.

Ordb.:
sila på

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Dragna (drängna sv. v. 1; drängen, drängens, -B): vara seg, om tätmjölk. & drängen ut en gång: det är ingen seghet i tätmjölken. & ha varit a dragna nu igen: han kan börjat åkepa in seghet. & är så, vara mjölk, & be kjen ibland, men så varit & a dragna a be seg igen: han gör så så, var mjölk, han blir dålig ibland, men så börjar han dragna och bli seg igen.

Ordb.:
dragna v.

Skör (hör a.): utan seghet, om tätmjölk.

Ordb.:
skör a.

Stäckig (stäcking a.): det.

& hst a be stäcking a hör nu, tätmjölk.

Tjuvaktig (tjuvaktig a.): alltför tunn och seg, så att hon glider ur skeden. & a så tjuvaktig, mjölk, så a flet yr heda för me: mjölken är så tunn och seg, så hon glider ur skeden för mig.

Ordb.:
tjuvaktig

Lan. sm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Skön och städkig blir tätmjölken, om det är för varmt och om hon får stå för länge utan att söt mjölk silas på.

Ijuvaktig blir mjölken, om det är för kallt.

Om det är för varmt, så är tätmjölken grystlar: koagulera, så är det slut med tätmjölken: det kan bli utvara grystelmjölk. Denna användes som annan grystelmjölk.

Vår tätmjölken har följande skil:

- har du några tätmjölk?
- nej.
- nej du non, som är några? -
- kom na på ett gubblad o de?

(Har du några tätmjölk? Nej. Var du någon, som kan någon? - Kan jag se skedblad av sig?)

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Hälla läknjölken (håll tätt, 8/55a). } Ordb.
 Remma läknjölken. } hälla v.

Husmodern i granngården kommer med en kaffekopp i handen:

- ja, se hur tite tätt, i tika och så?
 - ja, vortti skuit för oss.

- tär, du kanna för sent de, kolla,
 vi ha mys otr-yr dua extra gröttu.
 du kan för sät-ät kumpen tär
 morgo.

[För jag högg titet läknjölken av en?
 Du har blivit slut för oss. - Å, du
 kommer för sent de, kolla, vi ha
 mys utit nu du till gröttu. Du kan
 väl säta efter kappan (= låta kappan
 stå) till i morgon (nämligen till
 du kommer till jock igen).]

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Strödda exempel.

Jag glömd i tå syl på tätmjötkja
i kvällen, så nu är o så stückung i
klen 58.

o syl på en spillkum i kare vna
te källa.

Nog hade ni tätmjötk te Gnaja;
Lär ni drog a.

(Jag glömda nia på tätmjötken i går
kvällen, så nu är den så kort och lätig så.

Han sitta på en spillkum och kare den
i kyllare.

Nog hade ni tätmjötk i Gnaget (färd-
skulle); Lär ni drog o kja.)

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

När man skulle till änges (till ängs):
 till slätterängarna, när man skulle ut
 om köra maten i leugslagow, ut på udd-
 byggning etc. medfördes tätmjölk i en
kräflaska (tröflaska f.) Men, om det
 är mjölk i den: mjölkflaska (mjölk-
 flaska f.) av olika storlek allt efter
 behov: en laggkål av kyr, som utbydes av

Brdb.: äng
 n.

teckningen. Hruktgårdens kräflaska ny under
 ang. 7 kannor; familjen bestod av sju
 personer. 7kr "Handel och färdvägar".

Lan. sm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

När far skulle till Margslagen
 (för att köpa maten), skulle han ha
Lätmjölk med sig i en stor trä-
 flaska. Vi skulle då koka söt
 mjölk och äta på Lätmjölk. På
 senare tiden sked den sig nämligen, mest
 ej så fort sur.

Ordb.
 Lät-mjolk
 f.

Nygårds (Knubb) Margretas Ersd:s
 f. 1957.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Y fåtolarna bejndas usökanle på
filbank (filbank m.).

Filbank: ostkremad, gräddkavare
mjölk, som i fåtolarna bejndas usökanle
ur silskålen (skäl, var: mjölken silas
upp i ost för gräddbildningen). Man dricker
dinsti av kärtet (rikket kan vara ganska
besvärligt). Bro de undfågna de flera, få
de dricka efter varandra. För sådan brat-
tering tas aldrig kostett, ej heller av från-
lingar.

Ordb.:
fil-bank
m.

Mjölksoppa? (mjölksoffa (sic!) f. Vänersfj.)
mjölksoffa m. (sic!) Rönneåsfjändingen): en
vatt, bestående av mjölk och sänderbrutet
bröd.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

* Emedan skålen ju är vid ost grund; ur
en kag är det ännu besvärligare.

Ordb.:
mjölk-soppa
m.

När vi var i Enagel (pälodskälle) om
höstarna, kom nedpojkarne (= från Nyga
Neden) nocnde över tjån och skulle ha fil-
beuk. Tankade och skulle ha mjölk.

De kom uana för att på mjölk och pörttas
för att lätta på oss kullor. De var till
förtjusna i mjölken. Det fanns inte så
mycket gån på den tiden. Det fanns inte
kaffe då heller. *Umskrifning från Enagel, Skerf. 6. 1957*

Om söndagsaftor middagarna skulle
pojkarne till pälodarna och hälsa på
kullorna och dricka filbeuk. Jag minns
från skolgång var de då alltid någon stor
hop till skimmansen och skulle ha filbeuk.

Björns Erik Larsson, f. 1957. Från skolgång.

Om söndagarna skulle pojkarne till
kullorna i pälodarna och ha filbeuk.

Från Jansö, Buda, f. 1858.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.
Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND
Fgl. 1

Mjölksoppan är efterrätt vid middagen.
Mjölkou, namn den beredes, kan vara
skummjolk. Mjölksoppan kallas i de n fall:

Rånumjölkmjölksoppa (rånumjölkmjölksoppa f.)

är självsurad, koagulerad mjölk:

grösslmjölkmjölksoppa (grösslmjölkmjölksoppa f.)

tätmjölk, d. i. den kallas:

tätmjölkmjölksoppa (tätmjölkmjölksoppa f.)

kärnmjolk, d. i. den heter:

kärnmjölkmjölksoppa (kärnmjölkmjölksoppa f.)

Mjölksoppa ätes endast om sommaren.

Ordb.:
mjölks-
soppa f.

Blanda (blanda f.): dryck av
sua mjölk och vatten. Mjölkou ^{är oftast} kan vara

grösslmjölk; d. i. blir det grösslmjölk-

blanda (grösslmjölkblanda f.); det kan

också vara kärnmjolk: kärnmjölkblanda

(kärnmjölkblanda f.)

Ordb.:
blanda f.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

32
Skanda är en kunnig kunnig druck;
man står vid i titet som mycket,
di man är mycket kunnig om saka-
manen och ej har något dricka. Bore
så mycket, som man dricker för
gungen; förvarer aldrig till följande
lag.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Frgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Vidstapelse om mjölk.

Det var naturligt att låna mjölk under
den vintern, sedan isen gått ned. Kalle-
morsens berättelse, att hennes mor hade
sagt, att man skulle ha ut saltkorna
eller en brödkit i mjölken, om man skulle
hålla den ut, sedan isen gått ned.

Hon kastade ut saltkorna i mjölk-
korkan, om det var någon som kom att
känntade mjölk efter solnedgången. Hon
undrade på att våra kor ej varit sjuka,
då vi inte gjordes så.

Lustigt Brita Olsson, f. 1858, Tibble.

Om man bunt mjölk under den vin-
ter, skulle man kasta i ut saltkorna, så
inte korna skulle få ut i juvet.

Hjöstrens mor, 63 år. Tällberg.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND
Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.
Frgl. 1

Man fick ej gå ut med mjölka
 under den tiendel man man måste
 ha loch på bruket. Många kaminer
 brukade kasta en saltkoru i mjölken,
 om den skulle kinnas ut. Annars
 kunde det bli någon olycka med koka
 na. Läst till kinnigt var det, om kon
 nyss hade keltet.

Lokgumman brukade, om det var
 något fel i feuset, slå ut biten
 mjölka på Lynggloggen. Det skulle
 hjälpa, sade hon.

Esters Korstin Ersdöten, f. 1849,
 Åkerö.

om kinn nyss ha kilt, ska, v, e
 bredas om yvor mjölka, sy ut e
 ska hos out. (Tullang.) När korsta
 nyss ha keltat, skall det bredas något önn
 mjölka, i det "mte" "skas out".

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
 Anders Nygård. 1928. LEKSAND
 DAL.
 Frgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Met av mjölk.

se äv. bl. 29-31

Di bevaru läggas i nejel av modera med modersmjölk (modersmjölk f.)

I undantagsfall från varnet plastaw (fa flaska). I denna skall vara ostkummad komjölk.

Tua bevaru på en sitsup (sitsup m.) en smaktän av den nymjölkade mjölken, när den väres in från fölsset.

Välling kokas av värmjölk: skummjölk, rikligt blandad med vatten. Den kunde också kokas av subat vatten:

vattuvälling (vattuvälling m.). Om sammara, lå korna äno i fölodarna, kokas samma välling av getmjölk, vilken, för som den är, kan spådas med ännu mera vatten.

Välling är den vauliga fruktbrömen så väl sammara som vinter. På yngena är

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.
Frgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ordb.:
välling m.

välling middagsrått.

Om man sj man så mycket mjölk, om man kan våd om koka välling, så kokas ölsupa (öspas f.) och dricka och voreu.

Till såda välling och ölsupa användas korvmjöl men korvblandsmjöl.

På vällingen fika men i Thulebygården! två skedar nybitad mjölk, och sannaanew getmjölk, på ölsupan, som var magrare, tre skedar. (Träskedar, som äro ^{måga} större än vanliga metallskeolar.)

Kallgröt kunde kokas upp i söt mjölk. "Morfar brukade äta sådan, innan han skulle ut och arbeta om morgnarna." Man kunde också blanda kallgröt i vällingen. (Morgon och middag.) Äts ibland som efterätt om middagen.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Frgl. 1

Den vanliga ölsupan tillredes så:
en stor måttmjölk sättes på spisen;
då den hålls likt diika. När den tjödd,
vispades i kornmjöl.

En särskilt god ölsupa bäres av
släktingar och gravar till en barnsängs-
kvinna: barnsölsölsupa (barnsölsupa f.)
eller kärningölsupa (fjöringölsupa ^{indimjöl})

Ordb. i
Öl-supa f.

Denna kokas av ostkummad mjölk, och
diika samt sötas med sirap. Den
ölsupa skän kvinnan ha andra till
lagen efter melkonsten till mj. en vecka
efter denna. Den bäres i en kopparbruka
eller stonbruka. Man går dit med sin
bruka, då man har underrig förmoda,
då den föregående ^{ölsupan} skall vara slut.

Det anses, att kvinnan skall få (få mjölk
i bröstet) av ölsupan. Theland får en barnsängs-
kvinna så mycket ölsupa, att hela husvägen förtäras av den.

Ordb. i
få ~~uti~~

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård, 1928. LEKSAND

Kyrkjærningen skul ha økpa:
 Kærnsingstveirinn skul ha øl-
 rapa. Lom skul þa þo þi ut a
 liður a kyll: So skul þa þi
 myket mygla; þvöler nu Lom ut
 þannet.

Orð;
 fjáuti

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ölost (öfäst m.) av mjölk och smör,
 som kokas ihop. Ölostet skall smöras
 så varmt som möjligt. Användas då
 man är frusen eller förkyld.

När det kändes smör, skulle
 man alltid ha lite kärnplöt
 (fförplötter f. pl.) i den kärnmjölk,
 som då äts till grötan.

Barnen skola, medan man kårnar,
 ha lite kärnvalde på en brödbit:
 en plötgas (ffötgas f.). skul rot vi
 vi skruv höttson a vant på a skul
 vi fjäkt, so vi skul på i ffötgas:
 skulle vi inte vara omkring kocken och
 vänta på om det skulle bli tjockt, så vi
 skulle få en plötgas.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
 Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Sunnmjölk (sunnmjölk f.): en rätt Ordb.:
 bestående av uppkokt mjölk med
 lämnat brödet tunnbröd (utan potatis).
 Till middag, som efterrätt; ännu
 före; ibland en kant. Skräddare
 och skomakers brögo ofta sunnmjök
 som förrätt.

Sjunden-mjök
 f.

"När vi var i följande och spunn,
 brukade mor laga till sunnmjök. Det
 fanns inget kaffe på den tiden."

"Jag vet förr när vi kom till Väs-
 samnor, till Grythangs (stätt), fick
 vi sunnmjök jämt."

Esters Kerstin Eriksdotter,
 f. 1849, Åhus.

Ölsull (ölsull m.): sunnmjök med
 dricka i. "Ibland hade man dricka i,
 så var det ölsull." Drottningen.

Ordb.:
 ölsull m.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Mjölk till andra än lammet än böda.

Gräddde ströke på spruckna läppar och
händer samt på kreaturens spruck, om
eller ^{eller} ~~med~~ ^{såvade av rusekisthyng.}
de sprucka händer. Gräddden kunde ännu
koka och användas till dessa än-lammet.

"Morfar kokade gräddde, då varit hon bren
som den finaste oljan, och smorde på läp-
parna, om de spruckit händer."

Ord b. 1
flöt ar

~~Therese Mangnér Ersdöter, f. 1857.~~

Gräddde ströke ännu på sån. "Mor stoppade
finger i en mjölkskal och strök gräd-
den på året och lindade om en brasa. Då
höll sig året mjukt, och brasan fastnade inte."

~~Thjörns Erik Larsson, f. 1857.~~

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Först berneusor klistras med mjölk
(se blötas i mjölken).

Skummjättar brukas av samtliga i stället
för stänkelse av stänka konvult-fökläden
med.

Samtliga måla spisrummen till mid-
sommaren med mjölk, blandad med malen
krita.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Frgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Mjölkens förvaring.

Den nyssilade mjölken förvarades hem-
 ma på gårdens i kyllan (hul f.): kyllans
 ovanpå skåpskänken eller på en kylla
 på kransstängerna: Denna var inrättad på
 följande sätt. Ett långt bräde vitade på
 stängerna. Under denna var fäst en kortare
 bräde; på dessa stode mjölkskålarna ^(nedan) se teckn.

Ordb.:
 kylla f.

I fålodarna (sammanfålodarna) förva-
 rades mjölken i mjölkhammar (mjölk-
 hämmar m.). Denna har ^{oftast} jordgolv.
 Tubet förutser, bara en glugg är ihållna
 med en skjultlucka. Gravris på golvet ut-
 med näggarna, för att de skulle bli bra
 luft och torka friskt. Kyllor runt näggarna
 för mjölkskålar och stegar, mjölkstegar
 (mjölksteka m.) för mjölktråvar. Ostan och
 smiltulumpor på kyllan. Mjölkstega: träställning
 med utkomade rinner i raden.

Ordb.:
 mjölkstega

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Även mjölkkanname med brödgelé finns.

Exempel på mjölkkanname med jord-
gelé djupt nedgrävt (Ljunskodarna).

Gravris i bröddes under Myllorna, för
än ser skum i kottan.

I samtliga påkoddan (t.ex. Skog) finns
även källans i samband med hovings-
huset. I källan förvaras smör och ost.

I mjölkkanname kan också finnas en
bord än ställa mjölken på: mjölkbord
(mjölkbock u.).

I påkoddarna (t.ex. Ljunskodarna) före-
komma mjölkvoden, byggde även en källa:
mjölkmejeri (mjölkmejeri u.). I dessa
förvaras mjölken i flaskor, nedgrävt i
en käll med vatten.

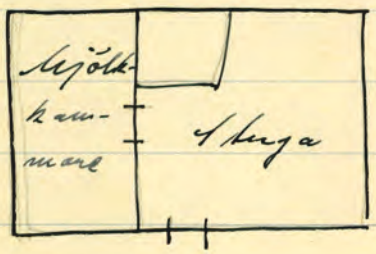
Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Fgl. 1

Mjölkammaren är en litet rum
innanför stugan.

Vid mjölkning användes en stäva
(stävur f.), mjölkstäva (mjölkstävur f.):
en litet laggkärl med en stav utdragen
för en handtag.

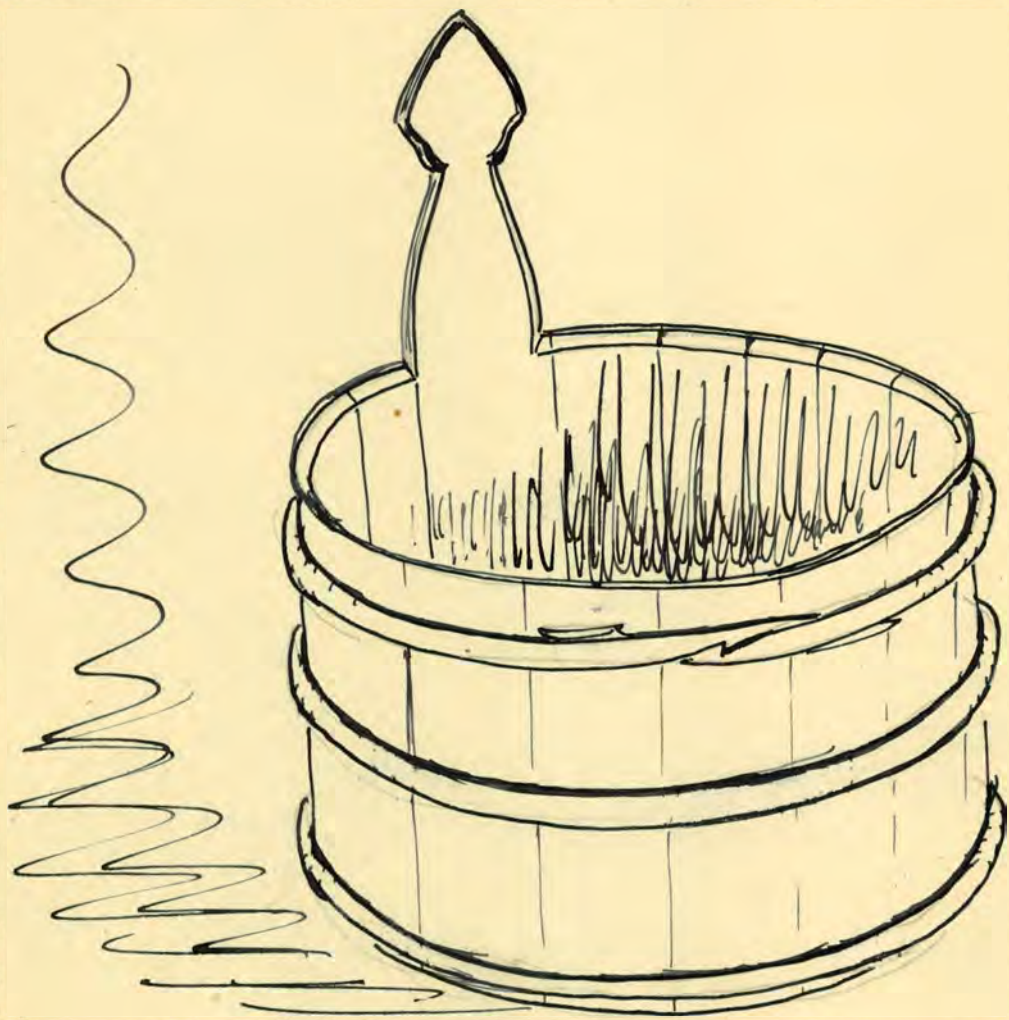
Silningen sker med silsvikte (silsvikt n.)
som en litet, litet såll, med sikteduk av
lagel.

"Nte på yngstlänaren gjorde vi en brän
av näver och stack i en muriskvitt, så
man ser en sikte." - Mjölkon hälls ur stävans
genom sikte ned i skålen eller lagel.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKS AND

sikte n.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Sjökstäv. Höjd: 16 cm. Diam.: 24 cm.

Mjölkken silas upp i en silskål
 (silskål f.) eller en siltråg (silstråg m.)
 Silskålen är rund, av björk eller asp.
 Trågen är även av al. (Marua bli aldrig
 så grova, än det gör än göra skålen av
 dem.) Silträgen ha formen av haktråg
 men ^{är} mindre, grundare och ej så tjocka
 vid ändarna.

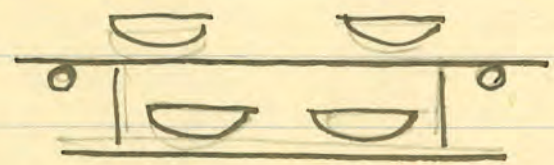
Ordb.:
Sil-skål

Ordb.:
Sil-tråg

Silskålarne och-trågen kallas med
 en gemensamt namn silkoppar (silsköpp m.)
 eller mjölkkoppar (mjölksköpp m.)

1) fäbodarna voro silkopparna stöna
 än nemna på bygden.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

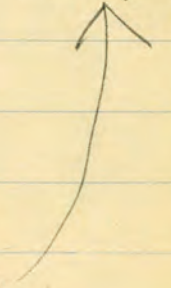
Ordb.:
Sil-köpp

Mjölkhylla (mjölkhyll f.) på kronstängerna.

mycketta sken stå a vaks-på: mjötk-
ken skall stå, så en gräddes på sen
las på sen.

Ordb.:
vaxa på

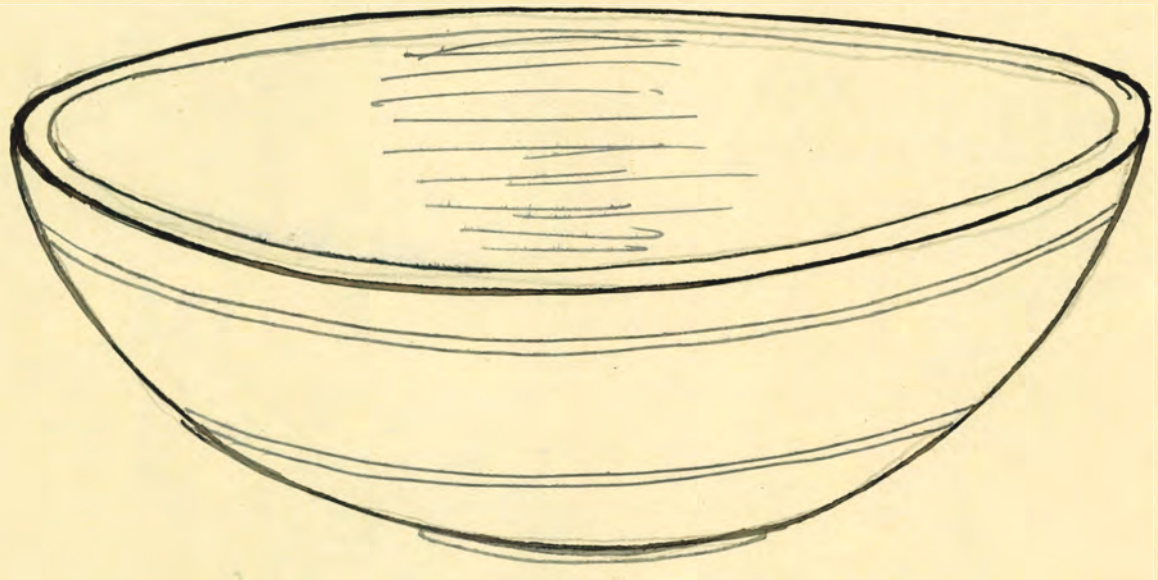
a sken vaks-på frötor: gräddes
skall muddas på mjötken.

a vaxst-på ornumbe op. taftje:
mycket gräddes väte på mjötken, så
sen stod på byllan i lakel.

Kallrost (kätüst m.): skimtramt
namn på mjötkbyllan i lakel(?)
Eul. Lustigs Anita Olofsson, Tillebo, f. 1858.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

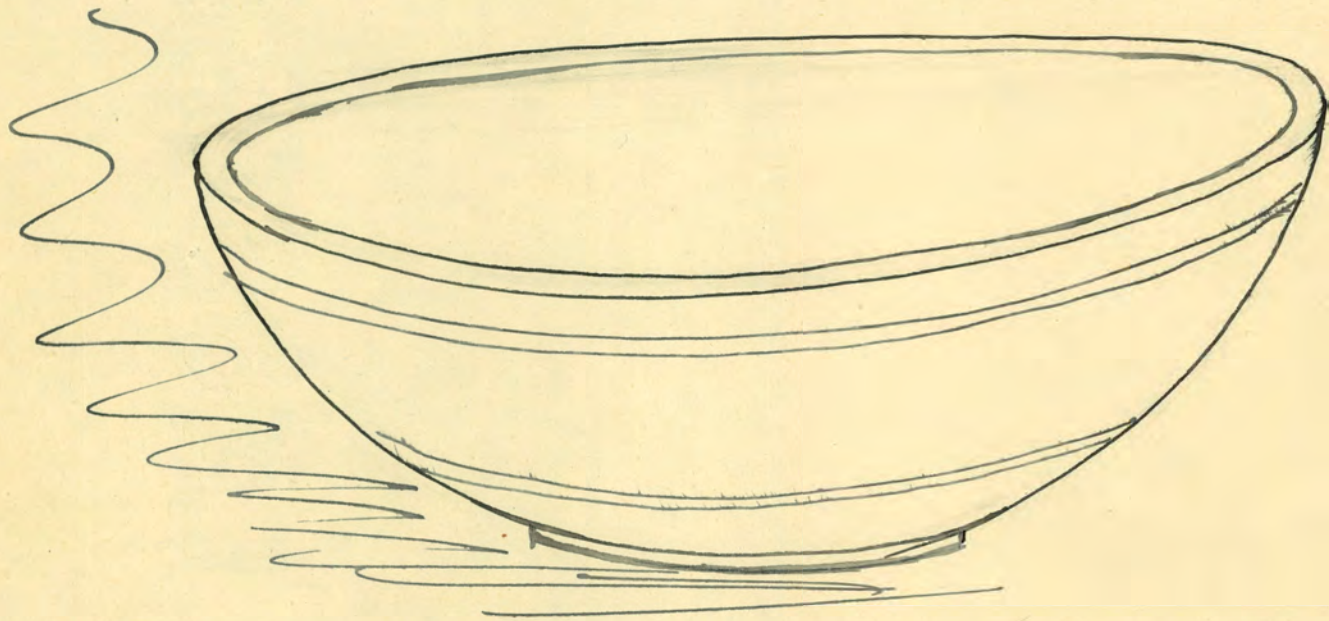

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND.

Silskål. Cirkelrund. Svavvad. av asp. Något rund.
 Diam.: 32 cm. Djup: 10 cm.

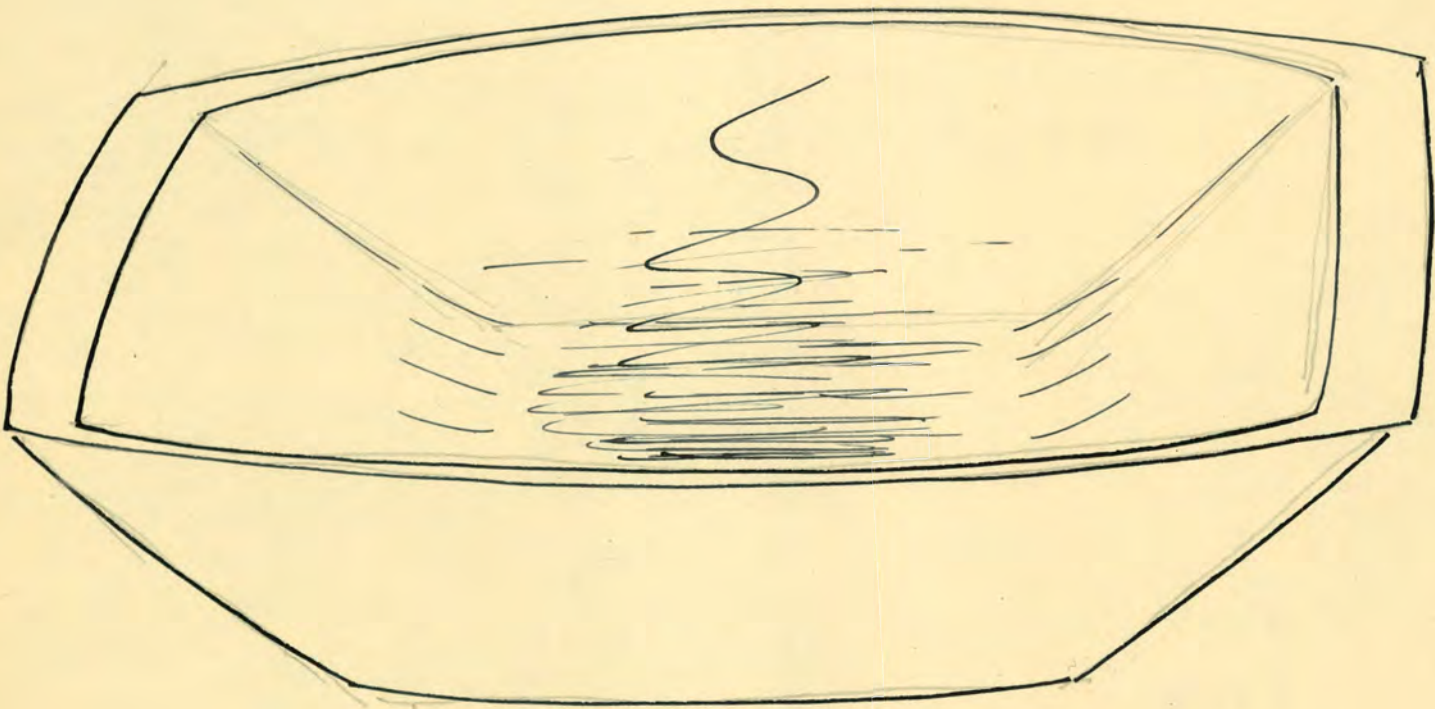

Fiskskål. (Duplett)

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Siltväg. No gjörk. Längd: 47 cm. Bredd: 23 cm. [vara tunnare?]
 Djup: 9 1/2 cm.
 (Den siltväg ej är stälta upp i en kage. 7 så fall skulle "Hjärvaru")

Små runda väskålar: kappar (käpa m.) och små brög användes än äka i. Vällingen äts naturligen ut brög, vällingbrög (vällingbrög m.) eller kappar, vällingkappar (vällingskäpa m.), mjölken till grötken: grötmjölken (grötmjölke f.) tilldes upp i kappar, grötmjölkkappar (grötmjölkskäpa m.). (Gröten kögs med skedon ut den gemensamma grötfaten, medloppades i mjölken och infördes i munnor.) Vällingkapparna varo något större än grötmjölkkapparna.

Ordb.:
kappe
m

Landsm. Upp. 2174:1
A: Nygård. 1928. LEKSAND

Rämma med mjölkew (rau-vid
mjölkta): Skumma mjölkew. Skumningen
utfördes ur gammalt med blanda handen.
männor ha da fol stor vant vid
en mjölkskvät niss en m3 nisson: mor-
mor har vat aldrig vant med en mjölk-
skvät annat än med handen. Det för
nisson a rau-vid mjölkta: säta för
handen och rämma med mjölkew. Det
kallt vi ha skäpa på köpa a räna
nit: inte kunde vi ha skälan på koret
och räna inte. vi komd fol rän tr stor
för köp som häst: vi kunde räna i
vad för häst som helst.

Silskälew hålles med vänstra handen
under bröstven. Om den är stor, håldes den
med bröstben mot bröstet. Man lutar
den och låter mjölken rinna ned i ett

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Rämma med mjölk.

annat kär, under det man med den ut-
sträckta högra handens innersta finger
filla ena gräddlagret.

Mjölkens användes med i vilket mjölk-
kär man helst: en skål eller en fat.

Om det var mycket mjölk, så då man
skulle göra ost, användes alla skålar med

i en tegel. Rännmjölk (rännmjölk f.):
skummjolk.

Rännmjölkbyrå (rännmjölkbyrå f.): en }
tegel med rännmjölk i.

Grädden, flötorna (flötorna f. pl.) kök-
des svickt i käruholken.

Vid skumningen kunde i skålet för
blöta handens ämnen brukas en visp, en
pordskiv, en sked (trä-).

Ordb.:
byrå f.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

I den könda silskålen är en gräddrand
 kvar runt brädden. Denna på varven
 skrapa av med det höjda pekfrugnet
 och sedan slicka grädden av frugnet:
slicka en skålen (slik-yr skåla). En
 sådan skål är en slickskål (slikskål f)
 kam på en i slickskål, kyrkor! kam, så
 på en i slickskål, varu! | a va pol 59
 agra mta ta på i slickskål 58: det var
 så känkomet du på en slickskål.

Ordb.:
slickskål
 f.

För varje gång, mjölkem rännes ned,
 tömmas grädden i kärnholken. Därmed
 fortsättes, till dess holken blir fylld till
 ny, två tredjedelar. (Den kam ej vara alldeles
 fylld, ty grädden ökar under kännandet.)
 Till sist kan grädden bli sur och tömja
 mögla. Efter sådan gräddel blir i misst ej gott.

Mjölkhälten tvättades med varmt
vatten och ^{en} graukärve (grönfjörva n.): en
riska av granni: tvätta kopparna (tvät
kupan). Sedan torkades de, i solen,
utan framför brasan. [Sand
skurades de med]

Ordb.:
tvätta
v.

"Om söndagen gick vi till sjön och
tog med oss sand och skura kopparna
med." (7 påbodarna.)

Det tvätta för rengöring av mjölk-
kärlet av trä är skäfte (jävta n.), även
skäfte (fäkte n.): en egnisettmant.

Kallas även skavgräs (skavgräs n.). "Det
växer på torra markar under enbuskar. Vi
bund i hop en tät och gjorde den trä-
hälten med. Det kog vi det sura. - Oks-
Kanis-gumman gick uti såde skäfte."

(4 brädden Kanis, Vestavik, f. 1860.)

(Bytgräs: älggräs, makes till brudsd i Kungö.)

Frusen mjölk.

När man skulle ut i kammerskogen, kunde man låta mjölk frysa till is och packa med den frusna mjölken i lockbotten. Av denna kokades sedan välling.

Ordb.:
mjölk f.

Mat: Berglund, Skymjölk
o. 1/10 sk.

Ur "Skansmaktens" 1927: På sen hösten kommo då Leksandskarlarna körande en lång rad med last av foder och proviant, bestående av fläsk, smör och bröd m.m. samt stora mjölkflaskor. Oftast hade de lock frusen mjölk, som förvarades i träkar eller vent av i säcker. Samma sätt praktiserades med potatismos, ja, t.o.m. med gröt. Denna metod var ju enkel och bra, så länge kung Bone regerade skänkt, men vid illaväntade

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Lönäden om på värsidan blev det bara
jämmer och stände, och kajplatserna blev
en nedrösligt, ja, hemskt utseende, när
all den goda men förskönda maten slogs
ut på kajbacken.

Ur uppsatser: "Jön Lars från Leksand."
Det är fråga om hinnerdämling i Åstedalen
"för många år sedan".

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Frgl. 1

Smör.

Holk (holk m.), kämholk (fjörnholk m.): smörkärnan, en cylindervermige, högt och smalt laggkärl.

I gärdan, där flera mängder kor funnos, hade man större holkar, i mindre gärdars mindre holkar. Även på samma gård kunde man ha holkar av olika storlekar: en stor, då man hade mycket mjölk, en liten, då man hade mindre mjölk.

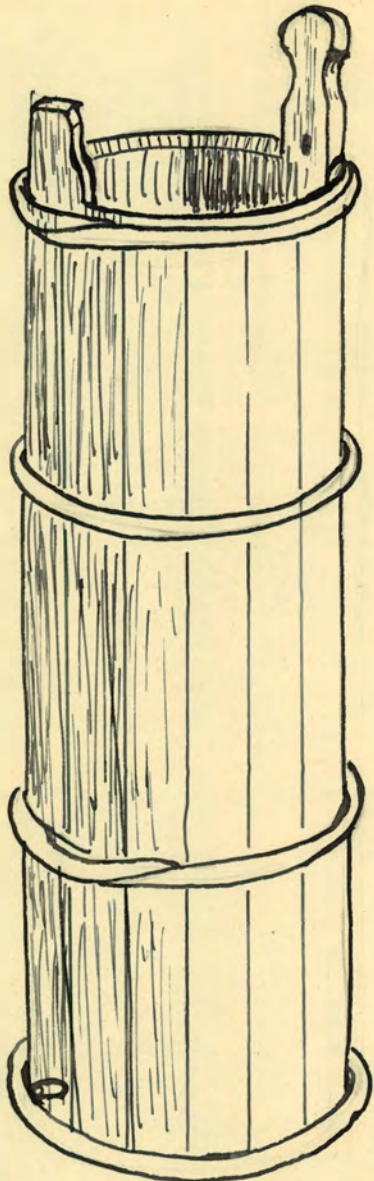
Ned till på holken, ovanför nedastan vandel, fanns en liten uel för manstans ^{svickhäl (svickhöl, m.)} avriivande, en stanga med en liten pince eller tapp: svickan (svika f.).

Mälla (mälla f.), kämmälla (fjörnmälla f.): kärustav. Dess nedre korsformiga del är ^{kors} spåra ^(kors m.) malkan, som i mitten har en uel, i vilket skäftet är fastkilat. Kärnumskäft (fjörnumskäft m.)

Ordb.: Svick-häl m.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Hämbolk

Höjd: 46 cm.

Diam. (mellan yttersidorna) 16 cm.

hitet exemplar.
För ung. 2 nos.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Thorsen

Attlass är en ljök, skapet av gran.
Under kärmandet stod man mit på
golvet. Under molken bredde på skycke.
en säck s. d., samt det fick stänka på.

Det var ansträngande att kärna, sär-
skilt om det dånjde med smörbildningen.
Man fick kuras upp med kärningen.

Även kastarna fingo kärna. "Den
stora molken fick för alltid kärna i."

ibland var det mycket svårt att få
smör. Om det ansåg, att detta berodde
på för låg temperatur, såväs molken
med i en kypa med varmt vatten. "Innan
kunde vi rike göra någonting åt det, vi blev
i det ligan jöns i fjörens, kypa i vatten, så
vi va utrotta i källan. Ibland höll vi
på någon hel dag. En gång minns jag vi
måste det håla stå över en natt och förstås
någon dag."

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1

Anders Nygård. 1928. LEKSAND

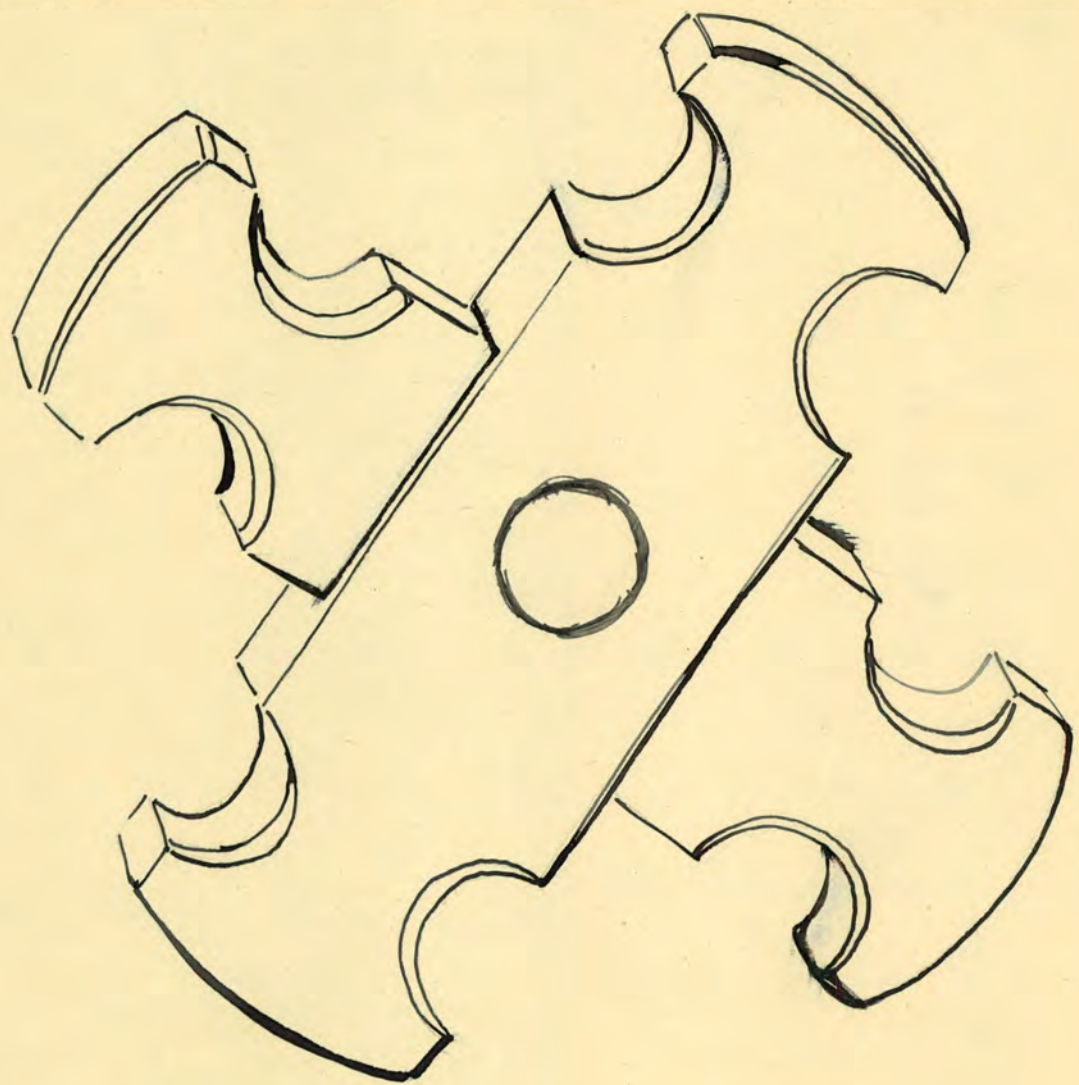
DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1

A. Nygård. 1928. LEKSAND

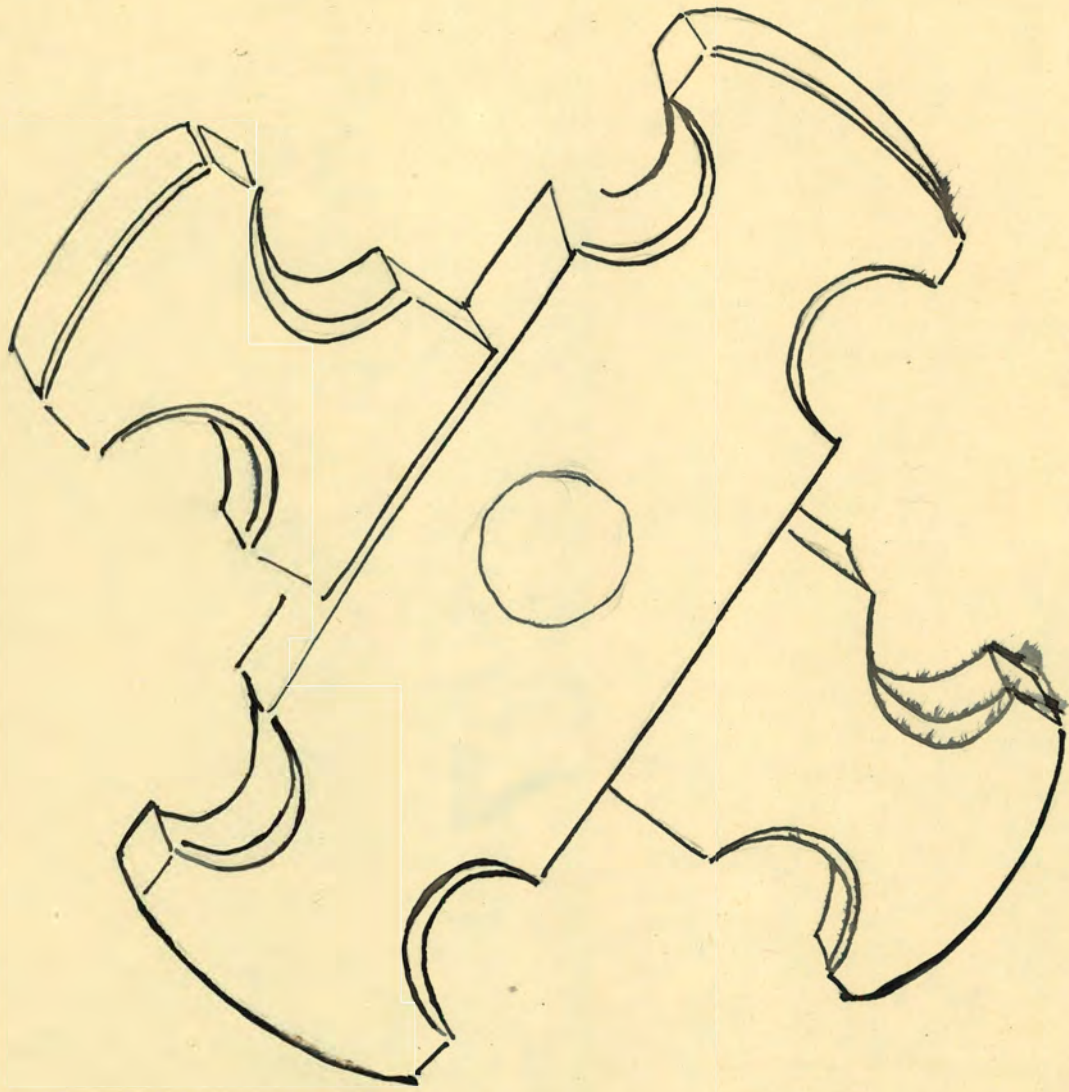

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård, 1928, LEKSAND

Kärrmatta. Naturlig storlek. Sedd uppifrån.
 (Korsst)

Hännan, nedre delen: korset. (Duplett)

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAN

När kårman det pågick en skuld, ökar
grädden så smärningens. När smörbild-
ningu håller på att inträda, sjunker den
sakta ihop.

Det var en gubbe som stod i fjörus,
i kyrkan stod runt omkring och såg på.
och så hörd fjötan och öka. Ut, ut, kyrkan,
och guds närvarande, sade han. Och kyrkan kom
att. Men så hörd och många till höften
och förfy ihop och varit äsmt.

nu tog fisen såt rön, sade han.

Det var en gubbe, som stod och kårnade,
och kårnen stod runt omkring och såg på.
och så hörd grädden öka. Ut, ut, kårnen,
det är Guds närvarande, sade han. Och kårnen
åto. Men så hörd det många i molken och
sjönk ihop och varit i uppenbarhet. Nu tog fisen
sitt igen, sade han.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Om gnädde är för kall, uppstå vid smörbildningen små kulor: smörkulor (Smörkula f.). Dessa kallas saunder, då smöret louales.

Ordb.:
kula f.

Van det svårt att få smör, hade de, som voro vidkepliga, att det var förtrollat.

Om det dröjde länge, innan det blev smör, hade man en smörklick i mjölk. Men denna hjälpte inte heller.

Man kunde också ha i brånnin.

"I bland ville det inte bli smör. Då måste man ha i en skott och kullra mel.

Här i byn (Gårde) hade de en trollpise (Trollpisa m.) av sämstskinn och hade i folksen. Jag vet inte, vad det var i den. De lävade den av någon annan."

Ordb.:
troll-
pise m.

(Arvids Brita Andersdöter, 73 år. Gårde.)

Om det ej vill bli smör:

Ha i en smörklick i kärva wolken.

Ha i malen krita.

Hållna ihop en hållknok och smör
-måla och kasta i wolken.

Jönsströms-mor, 63 år.

Tävlung.

ordb.:
Smör m

Hårdkärnad (häftjörus pers. pari.):

svår att bringa till smörbildning.

Arbeten i häftjörus: gnädden är hårdkärnad.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Om man hade nära tillät gräddde, mis-
pade den i en skål med en visp, tills
det var smör: vispa smör (visp smör).

Den förfäringssått tillämpas fortfa-
rande beträffande rämjölkeflötor (rämjök-
flötor f. pl.): gräddde av rämjolk, då man
får en kalvko, men man ike kan skicka
rämjölken till mjölkst.

Vid kärnandet står man och håller
i wolken mandtag med vänster hand, under
det man med höger hand för kärnmalan
upp och ned. Är det en liten volk, kan
man sitta och fasthålla botken mellan
benen. En stor och tung volk behöves
man ej hålla i. - Under kärnandet smor
man då och då omkring malan för att
befria den från den kärngrädd, som lagras på den.

Kärnflötor (fjörnflötor f. pl.): kärngrädde, då den under kärnandets början bli tjock.

Ordb.:
kärnflötar

En klick kärngrädde kogs med en skeed och lades på en brödbit ut varann stad ut i skryg höften med en skenbiulbit med de ut a pek i lita flötgrign a mör på drudis biulbiten. a ss bred ut fot skryg a med fingra, ss a vant i tåka gäs. Skod vi inte omkring holkon med var sin brödbit då uti fick en liten grädleklick på handar brödbiten. Om så bredde vi väl omkring det med fingret, så det varit en sådan gäs.

Flötgäs (flötgäs f.): kärngrädde nä bröd. I sällsynta fall kunde man få lita kärngrädde i en kappe; väri bröth då bröd, till det varit utdelas kort. Man

Ordb.:
flöt-gäs

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

kunde också skära mest ut i grädden och
 äta bröd till. Men i regel var mor
 mycket snål på den Lyrolans kärngrädden,
 och barnen varo mycket baksamma, och
 de hade pingo till en klick på brödbiten.

Kasta flötgäs (kåst flötgäs) kallas
 det en kasta en flat sten, så en den
 gös hopp på vännytan (= "kasta smörgås")
 Då stenen skulsa mot vännytan, blir
 det en flötgäs. så, det var tre flötgäsar
 för mig! Se, det var tre "smörgåsar" för
 mig! -

Den dagen det kändes gick man
 till grösmjölk um kvällen kärnmjölk
 med en litet gräddklick uti.

Kärnmjölkem högs i en käl om spanades
 till grösmjölk, så länge den räckte. Kärn-
 gräddde gick man lämnat uti samma dag

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård, 1928. LEKSAND

ä, nu förm vi va, om ni bek i
 lite flötare på en brödbit; a om
 ni bek lite flötare till en koppa nu
 sula utru, so var a da öskapts statta.
 ni petas med brödbitu till flötan da, el
 ä bröt ni till bröda, to r, a vant utde-
 for, tort.

Lite flötare skull vi ha abra grötta
 a om kvällen den dagen vi fjörus. ni
 ost-ä lite till en koppa da a spanns
 till kvällen, a so bek ni vissat grön
 till grötmissa - a va fjörumiska da,
 nu vi fjörus.

Ä, så glada vi var, om ni fick en liten gräddklick på
 en brödbit; och om ni fick lite grädde i en koppa någon sula
 gång, var det så oförligt skönt. Vi petade med brödbitarna
 i grädden så, eller också bröt vi i bröd, till det varit sula
 tort. Lite flötare skulle vi ha till grötan om kvällen den
 dagen vi fjörus. Vi äta lite i en koppa och spanns till kvällen.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Brytas (brytas s. v. kall.): börja skilja sig; se nästa!

Brutaw (brötnu perf. part.): om kärngräddan, så kan början skilja sig om övergå till smörbildning.

Ordb.:
brutan a.

flötan med a br brötnu nu; a skes för te a br smör i råpa nu; gräddan håller på än bli brutan nu; det skall väl bli än bli smör snart nu.

Turran kärnandet börjades, skulle utkom med gräddan stå i spisen och värmas eller också värmas den ned i en kyta med varmt vatten. Gräddan skulle ha legat kamferaturl, vilket man konstaterade genom att stricka med fingret i den.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Van gräddan för varm, blev det gylstrings-
smör (gylstringsmör u.), vilket var käligt:
vitt, skönt om sticket (sticking u.): kort.

Ordb.:
gylstrings-
smör

När smöröt är färdigkärnat i tolken, räddas kärnmjölken av i något kärl, en träskål, -bräg eller en stenbruka.

Smöröt hömmas i en skål eller en bräg: en vanlig silskål eller-bräg, eller också en särskild smörskål (smörskåp f.) en större träskål.

→ Ordk.: dona v.

Därefter skall smöröt donas (dön smörre; dona sv. v. 1). Swan: många (månja, yd. 1)

→ Med en stor, stark träcked klämda man bit för bit av smöröt mot skålens brädd, så att mjölken rann ut.

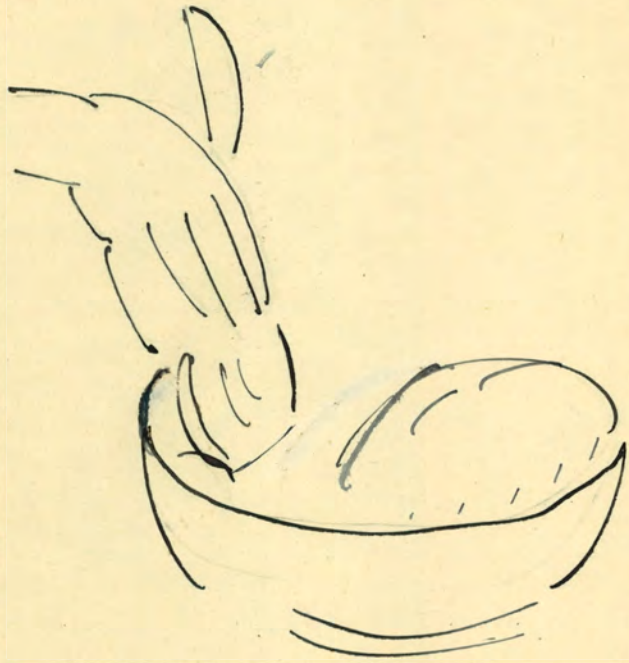
Den utklämda mjölken hälls av (klämdas med kärnmjölken) ut i en för mudan.

sedan smöröt klämts mot ena brädden vänder man om om klämmer mot andra brädden. Detta förfarande upprepas, till dess att mjölk är avlägsnad ur smöröt.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård, 1928, LEKSAND

Dona smör.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Dona smör.

~~I den sönda stället för en gräddrand
kvar nunt brädden. Denna på varken
skrapa av med pügrat: stikka av (stik-a)
och sedan stikka grädden av pügrat~~

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Frgl. 1

Skålen bör hållas lite lutande, så att mjölken får rinna åt ett håll. Man sitter och kan skålen i knäet, under det man klämmer smöret (jfr teckning!).

Om det är ett kort smör användes man sig av en skev. Är det ^{smöret} mycket stort, måste det knådas, trådas (tröda s.v.v.) som en deg, varvid man lossa använder en last i en hand. Härvid måste naturligtvis skålen stå på ett bord!

Ordb.
tråda v.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård, 1928, LEKSAND

Sedan du mjölk på den lilla klämningen, skall smöret trådas (trät smöra). Runt kallt vatten hålles över smöret i skålen. Sedan klämmer man smöret från brädd till brädd två gånger, först till den ena brädden, sedan tillbaka till den andra liksom förut beskrivits. Vattnet hålles sedan i skvalorna.

Därefter skall smörset saltas.

Smör-saltet (smörstätt n.) framställ-
des förr genom malning av grovt salt
på en handkvarn av sten, en saltkvarn
(saltkvärn f.). "Vi skulle till Tinas-Kestis
jämt ut mala smörsalt; där hade de
en saltkvarn."

Ordb.;
smör-
salt n.

Saltet strös ovanpå smörset och
klämnes in med skeden på samma sätt
som förut (vid utklämningen av mjölken).
På denna sätt skall smörset genomarbetas
många gånger så att det blir jämt sal-
tat. | Om ^{smörset} det ej är tillräckligt saltat,
kan det bli grimmigt (grimmig a.):
fläckigt, i det då samtliga fläckar äro
osaltade och därför ut fäng!

Ordb.;
grimmiga.

vi skul för a flör-flör gångr. utbrud
var a kfont lons, sgr, a vart grimmigt.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Dona smöret (don smörce).

Ordb. i dona
v.

- 1) Klämma eller möka (moffa sv. v. moffa, mofka, mofki) ur mjölkem.
- 2) Träna. Slå på vatten flera gånger och möka ur det.
- 3) Sätta: möka in sattet (moffa-in satta).

Till sist: göra en smörklump. Sätt smöret i form med skedem. Därefter kastas det med små rörelser och skakas i brädet, tills det blir guldärgt rundat, slätt och fint.
(Tämlberg)

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Smörsked (smörshed f.): stor och stark träsked för dona smöret med.

Ordb.:
smör-sked
f.

Smörskål (smörskål f.).

Smörbrag (smörbrag m.): brag för dona smöret i.

Jedau smöret är kanat på leu
 säu, skakas det i skålen, blir det
 till en ovalformad klump, en smörklump
 (smörklump m.)

I kan smörklumpen säljas omedel-
 bart och på nåå mått, liada! den är i
 en halskläde: Halsduk av vitt linne,
 förande till hvirvstråkten, en smör-
halskläde (smörhalskläde m.). Där omkring
 snytes t. ex. en konvuls halsduk, vilken
 hopknytes till en knycte. Smörhalsklädet
 kan utvrigen vara en vauktigt halskläde
 eller också en till den bruk satsom av 100
 sådant.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ordb. i
hals-kläde
 m.

Om smöret är skönt eller om det är
 ojämnt saltat, måste man kan om
 (lön-om) t. mänga om (mång-om?) det.

Ordb.:
kan om

I fäbodarna packades det smör, som skulle hemföras, ned i en smörbyta (smörbyta f.), en lockbyta (lockbyta f.) Smörst krusades ovanpå med en träsked: man gjorde skåror i en riktning.

En smörbyta är en laggbak, runt eller ovalt, vidans upphill; med lock. På locket är vandtag, vanligt tyttan väres.

Smörbytorna äro av olika storlek, de största som en vättbyta (nymanande mg. 15 liter). Meland rödmålade utanpå.

I fäbodarna sked smörbytan i mjölkhammar och fylles då med smör för varje kärning (fjörning f.). Smörst packades ihop så hårt som möjligt.

Smör ut annat fäbodrovel häntades hem två gånger under sommaren: mid skåttoran [augusti.] och mid höstfändan mid Osmörsan (riska lokslagen)

Lan-ism. Upp. 2174:1
A. Nygård, 1928. LEKSAND

Smörbyåren klönjades tillika med annat
 sovel: ostar och messmörslinpor, i kontorna:
 säckar av kalvskinna, inmantade kläder med
 vävar.

Det smör, som hämtades hem vid stog-
 tiden, användes för familjens eget behov.
 Det hade då ej varit bli så mycket.
 Hemma med smörbyåren i Källaren.
 Det vid Olmässan hemförde smör
 för husfadern till Fatun och sålde ^{det} var-
 mid man skaffade sig en pone tillbaka
 hem (strömming, salt och rågnjöl).

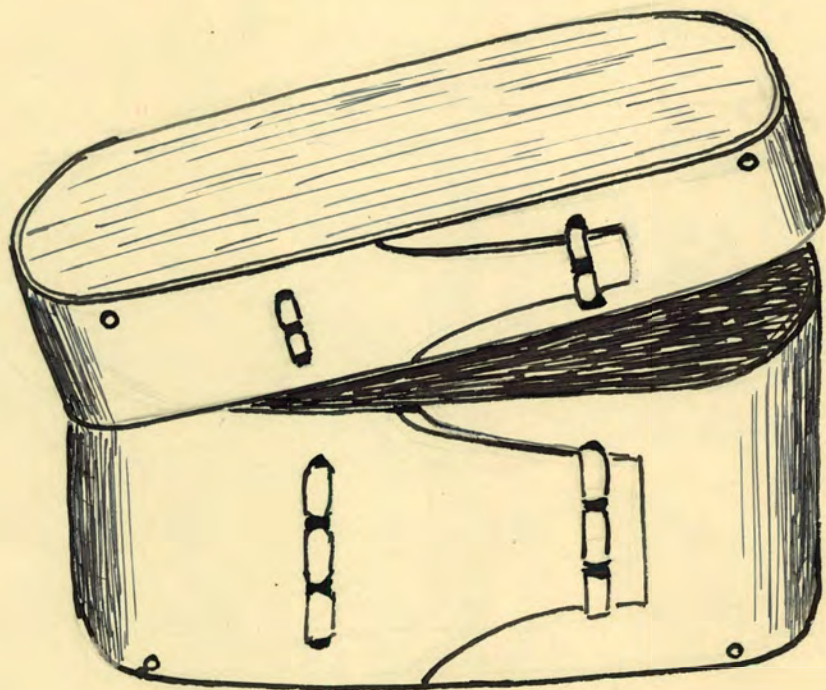

Vid färden förvarades smörret i en smörask (smörask m.): oval träask, gjord av en upplöjd träskiva, topplagd med notågor. En stor smörask med togs, så man skulle ut på stogen (ut på höjden i låtenängarna), liksom då kaularna skulle hållas eller höra maten (så medfördes två smöraskar: den stora i lagstagskistan (matkistan), en liten i spannen (matsäckskrinet). En liten ask med smör medfördes, så man skulle till stogs och sugga med. En mycket liten smörask medfördes vallbjörret i händhållväskan (avsedd blott för lagen).

Om smörret får stå länge i en sådan ask, får det trämak.

En mindre smörask med togs vid förhörning (till Falun 4 dagar.)

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård, 1928. LEKSAND

Mindre smörask. till medföra på brokens bänder.
Längd: 16 cm. Bredd: 8 cm. Höjd: 5 cm. Lockets höjd: 2 1/2 cm.
Bräddens tjocklek: 1 mm.

Smörklumpen (det ovalformade smöröt)
 framman för det på brödet på en smörfat
 (smörfat m.) av trä, på en trä-sker eller tunn-
 skåp.

Ordb.:
Smör-fat

Smöröt kogs med en högkniv och bred-
 des på brödet med kammen, i samma tid
~~med~~ ^{användes} en hordskniv. Ett brödstycke med smör
 på är en smörgås (smörgås f); på mjukt
 kornbröd breddes en rull med smör, sedan
 rullas det ^{omkring den} till en rulle: tull
 (tull m.) Känsdjärdlingen, brus (brus m.)
Rönnsdjärd.

Ordb.:
tull m.
brus m.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSÅN

Det hushållades mycket noga med
 smöröt; det var ju det finaste och dyr-
 baraste sovel, som fanns. Till annat sovel
 fick man aldrig smör, icke ens till strö-
 mningen. (Undantag: ost och masssmör.)

Till frukosten äts en smörgås efter

vällingew; till middag fick man en smörgås efter strömmingen; till aftonvond ätes smörgås med ost och mesost. (Hvällsvonden bestod hana av gröt.)

Smöret breddes på brödet yversatt tunt, av samtliga så tunt, att det knappt synes.

Det saltades mycket rikligt, för att det skulle bli så luggt som möjligt.

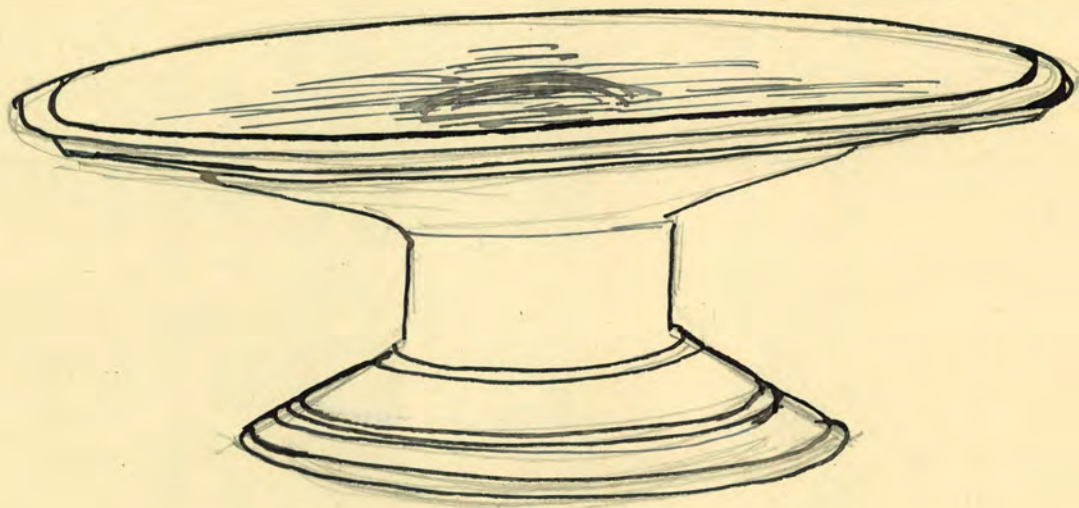
Smör (smör n.; -a; pl.: smörren, -an):

- 1) dividuum: ämnesnamn. gott smör.
- 2) individuum: se på avan beskrivelsen så en formad mängd smör. ett stunt smör.
- a lag bré smörren till kamrarna. I denna betydelse = smörklump.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

→ Ordb.:
Smör n.

Landism. Upp. 2174:1
 F. Nygård. 1928. LEKSAND

Smörfat. Av trä (björk). Diam.: 20 och 22 cm.
 Fotens diam.: 10 och 11 cm. Höjd: 8 cm.

Smörfatet kan vara försedd med en kugelformig
 pigg i mitten.

Vid bröllop fram sättes stora smör-
klumpar hela på en smörföt. De bruk-
sades rike, men en ände var avskuren,
för då gästerna skulle måga börja ta en
smörst.

Ordb.:
bull-hög m.

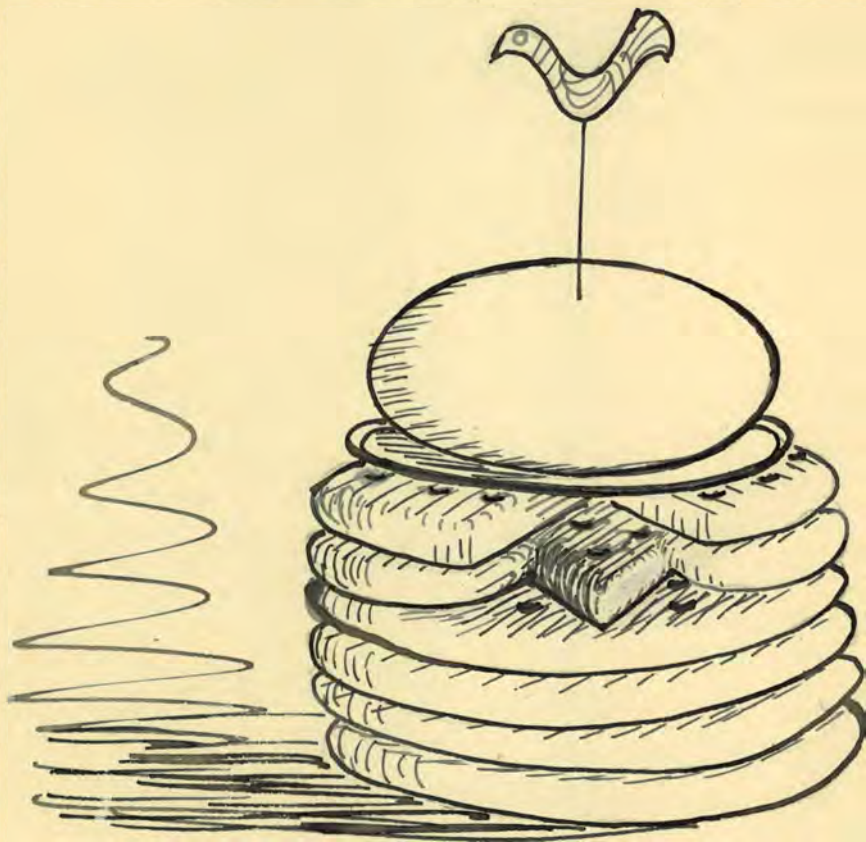
Under julen ligger en bullhög på
bordet: en stapel av mjuka brödkakor.
missabullar, ärtbullar, ovanliga små bröd
i form av en stjärna, på detta en
korsformigt bröd, julkorset, och vanliga
sötta, alla översk, en smörklump på en
fenneltrik. Smörst pryddes med en
bapp, antingen av hä eller av rostebröd;
den senare sättes på en strumpstikka, som
stacks ned i smörklumpen.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Bullhögen skulle stå fram på bordet
hela julen, ända till tjugondag.

En smörklump skulle stå på julbordet, även om
de annars sådde allt i smör. Kallat smör, Tillsatt, 84 m.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Suörklump ouanpä bullhögen på jultorret.
 (Tecken. enligt beskrivning)

Till riksåde användes den sbrida säden.
Tuden man kastat en gång ölas aguar
na med en vanlig skovel i en stükborg
och knäp ut i podenboden. Tuden ölas
med en dvärskovel

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Frgl. 1

Smör till annat ändamål än föde.

Vid körandet tar man av lite osattat smör och förvarer det. Det användes som vaselin då smörja spruckna läppar och händer med samt juoret på kon, lå det skyddas av insektsbyg.

Met ut i kalsen användes smör (vanligt sätt) i tätt kaffe. "Ge mig lite smör i kaffe," sade morfar, om han hade ut i kalsen. Det mjukade upp.

Ordb.:
Smör
n.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ost.

Löpparsvännen (Löppsväntu n.): ostlöpe
bereddelse sålunda.

Löpparen (Löppar m.): Löpparen hui-
varatogs vid slakten. En kvist rök
i kop och stoppades in i Löpparen, så var
komma varit utspänd. Den uppkängdes
därpå till bork på spiskrokan. När
den var torr, lades den i en käft-
"ni hade en avslagen halvstopplaska", och
vännen händes på den. Vännen skall
stå på denna sätt i två till tre dagar;
då är det löpparsvännen.

Ordbr.
Löppare m.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Göra ost (göra ost). Mjölkens tjunn-
mas i en stor kopparkitl, som hänger
på brannan (gryttindon). När den är
lagom tjunn, vrids brannan till baka
och löpparsvännen tömmas i. (Löpparen

och vännen kvar i käftet, som å den fyller med
vännen. Den kan stå på denna sätt länge; två till tre dagar sen)

Med en stor rörelse om i kitteln, så
är mjölken blir blandad med löpe.

Då ytta (ytta sv. v. 1) mjölken, ytta
ibop. eller löpna (löpna sv. v. 1)

Den löpade massan, ost (ost m.)
taggs upp med händerna. "Morron
kavlade upp överdelämnarna och van
neri med några händerna och tog upp
osten och sov i kärlet."

Att varken ges en ^{smak} bit av ostmassan.
"Morron kunde ta en bit av osten då,
när man höll på att mäna upp den, och
ge oss." En sådan smakbit kallas ostmas
(ostmas f.)

Ostmassan häves med händerna liksom
i ostkärlet (ostfjöril m.) Där klämmas
den med knytnävarna eller med en
stav, för att massan skall rinna ut.

Landsm. Upp. 2174:1 Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAN Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.
Frgl. 1

Osten får ligga nedpressad i ostkärlet
öven nästan, den blir göres på eftermiddagen.
På morgonen användes den.

Ostkärlets krossen är försett med rönster,
krus. Osten blir i sådana krusad först på
ena sidan och när den användes även på andra
sidan.

Bröden är vanligen löstlagar. När ostens
skall användas, lyfter kärlet av bröden.

Ost (mst m., mstu, mstbr, -an).

Ostskalk (mstskalk m.): skal på ost.

Skalken förtäres. Om den är mycket stel
och hård, kan den vännas öven glöden, så
blir den mjuk. mörfar brukar steka mst-
skalken på glöden, så snart som möjligt
mjuk så: mörfan brukade steka ostskalken på
glöden, så snart den var mjuk så."

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ordle:
ost-skalk
m.

Osten konv även tagas upp med en
stev, försedd med små hål i hållsten (hållsten f.)
konv.

Den utpressade vasskan, mesan (mesan f.),
rinner genom hålen i ostkärlets konv
ned i en kåg, som placeras under
ostkärlet. Den mällas tillbaka och blandas
med vasskan i kivet.

Osten saltas ej.

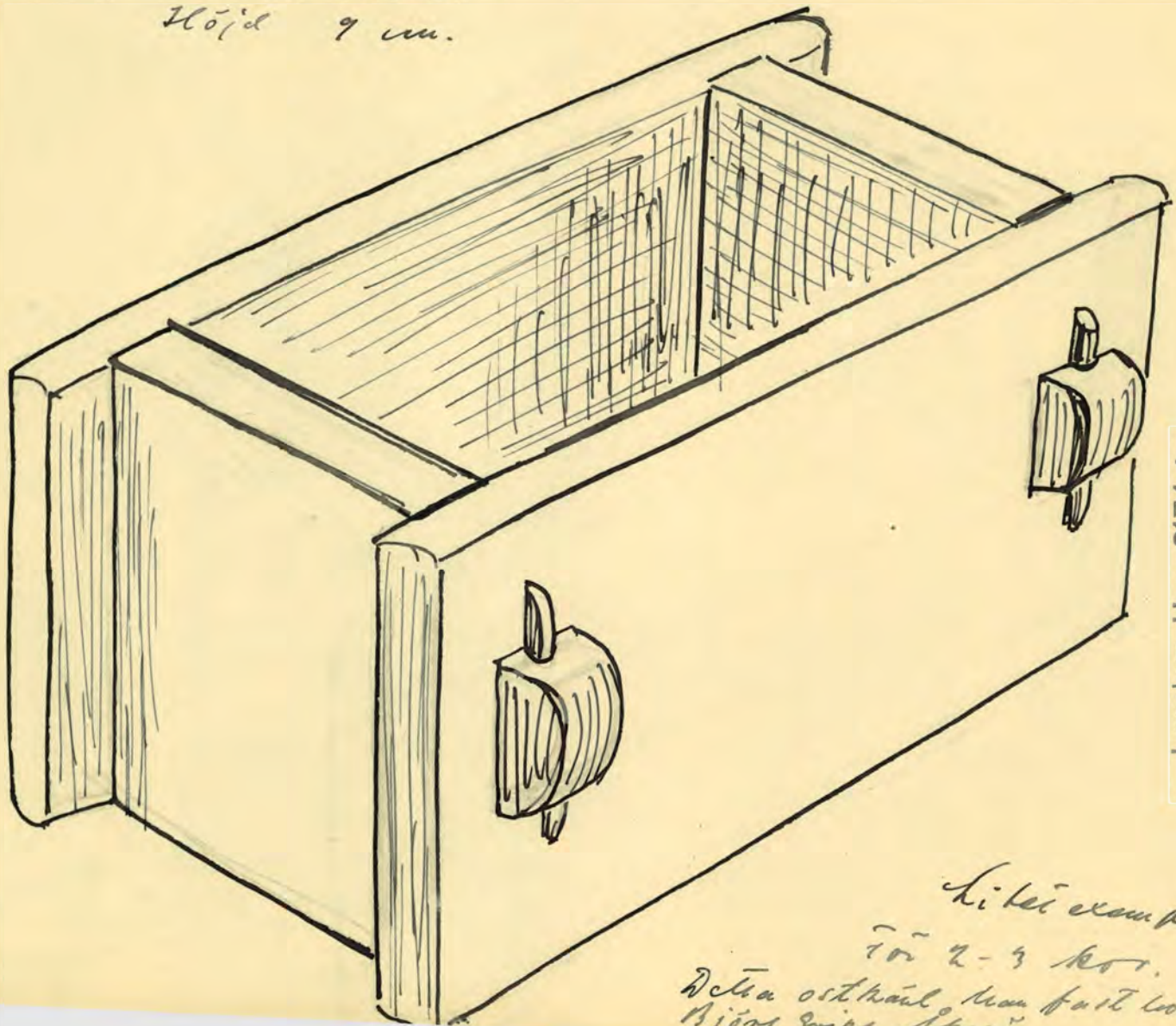
Utmatta läggs ostarva först några
dagar i kyllan, för att mesan skall
rinna av. Därefter bäras de ned i
källaren. först till bork på en bräda på kroustängarna

I färdslarna läggs ostarva ^{och} på
en kylla i mjölk-kammaren eller i
källaren. "På senare tid ha vi följande
lägga ned ostarva i färdstet sälglöv;
vi stryka sälglöv och lägga det i lager
mellan ostarva. Då kallar man ingen källare."
(Åkerlund och Kerner, Söderlövers, f. 1860, Västanvik)

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ostkärl.   Längd 29 cm.
                   Bredd 13 cm.
                   Höjd 9 cm.

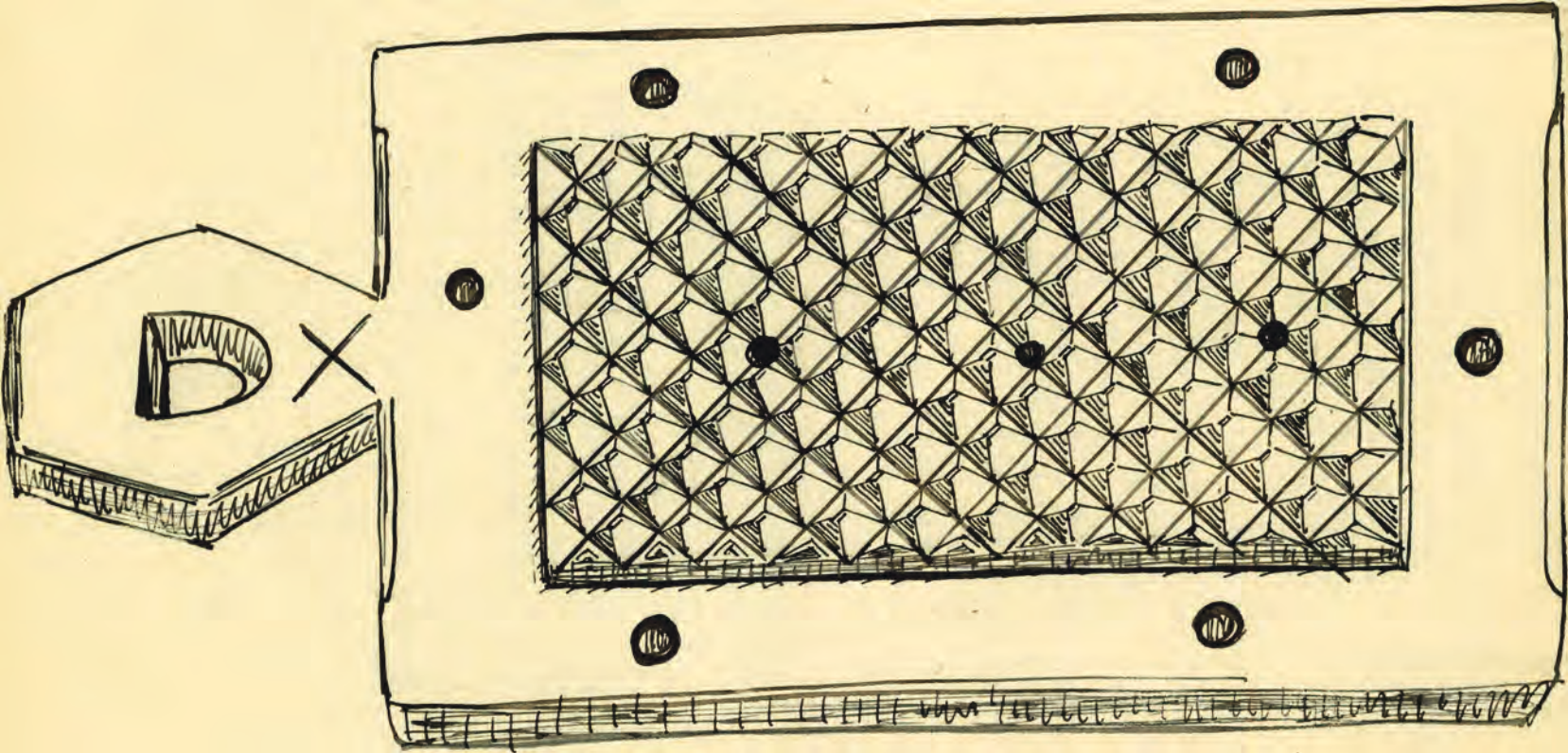
Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård, 1928, LEKSAND

Hit är exemplar
 för 2-3 kor.
 Detta ostkärl man får i Lövön.
 Björn Erik, Skarö.

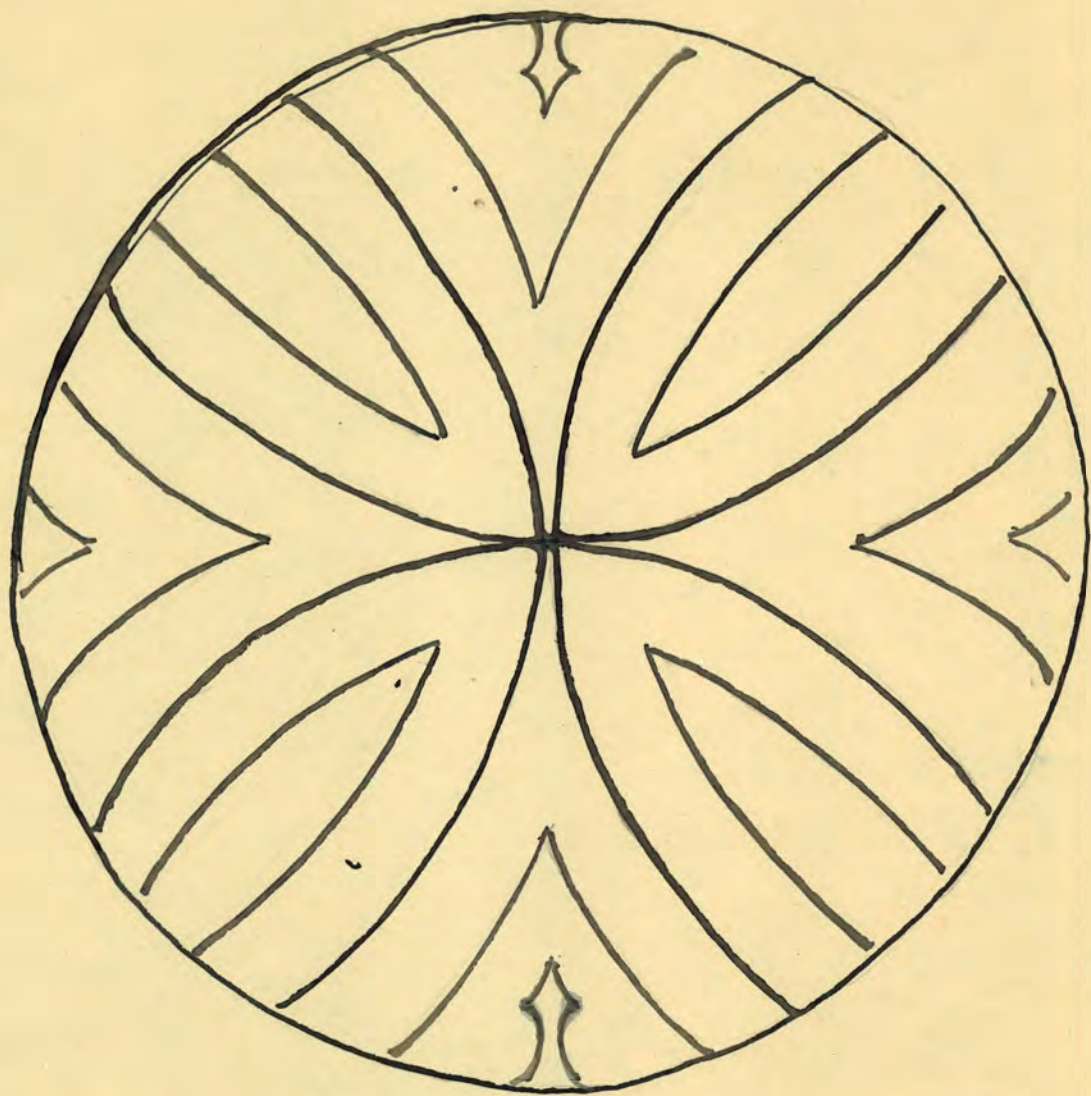
Förmodligen har hörsnen på denna ostkål varit baserat på fästet med pluggar, som varit inlagda genom de hål, som på figuren äro synliga i bottenens kanten.

Lantsm. Upp. 2174:1
Nygård, 1928. LEKSAND

Rotten till ostkål. Längd 29 cm. Bredd 17 cm. Bottenen löstlagd.
17 bräddarna hål i vilka pluggar, fästa i kanten på kens-
lös bräddan, passas in. - Kålet märkt ELS 1797. x) 1/2 cm.
7 mitten hål för naturligt avrinning.

Ornament i ostkärleksbotten. Naturlig storklek.
Tunna, Åstberg.

Doma smöret (dän smöret)

1) klämma eller möka (mjöja .n.v.)
mjöja, mjöta, mjöt) u mjölkew.

2) Salla

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Frgl. 1

Göra ost. (Tillugg)

Först värmas mjölken och löppars-
 vatten tillsättes. När mjölken löper i kop-
 nören osten sändes så noggrant som möj-
 ligt. Till sist sjunker den till botten.
 Efter 3 minuter är den färdig att tas upp.
 Man vridas av kiödeln, medan osten tas
 upp. Sedan vridas kiödeln på igen. När
 vasslan sjunker, bildas svamp på kätskum,
 som öses av.

Om sur mjölk användas vid ostbe-
 redning, går ej osten upp och mjölken,
 utan missvärdet blir liksom oligt. Osten
 av sur mjölk blir sur, lös och slät.

→ Ordb:
kätskum
 n.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Täsmäntä kalvon är retrogradual, dagers
löppansen ej kända.

På den en gång använda löppansen trädes
liten massa, som runnit ut ostent. Då blir
det löppansvännen på nytt.

Ostent sätts ej. Man kan sätta i löpp-
ansvännen. Gamliga sättet i nejälken.

"Hoka i liten vännen. Den får stå och
svabna. Sedan lägga vi ned löppansen
och krusarna nejlikor och salt. Vännen
sitas från, sedan det stått en dygn eller
något mer. Då är det färdigt."

Skredder Kerim Andersdotter, Västanrik,
j. 1960.

Lan 'sm.Upp.2174:1
A. Nygård.1928.LEKSAND

Om man för till fäbodarna före mid-
sommaren, blev osterna uttän till slottiderna.
Hå det sura osterna, bli de ärliga förr,
söta senare.

Gammelost (gammelsmörst m.): gammal
lagrad ost. Kan förväxlas med det så kallat
är.

} Ordb.:
gammel-
ost m.

Sista månen i fäbodarna skall man
vara uppe och göra modförs-gärligt?

} modförs-
gärligt

(bärforsgärl) av sista mjölkerna: Kärna
smör, göra ystning och blötmes smör. I en
mindre lockbågen fraktas ystningen och
blötmes smör: Det senare under, den förra
ovanpå. I en stor lockbågen, smörbyttas
(smörbytta f.) fraktas allt det smör, som
producerats utifrån slottiderna.

"När det mjölkens sista målet, gör vi
bärforsgärl: Ystning och blötmes smör. Det är

Lan. sm. Upp. 2174:1
Ny. 1928. LEKSAND

nas ni en kvällen gör neda på allt,
Lå ni skall kuffra en morgon.

Om morgonen bröt man upp mycket
tidigt, kl. 4 eller 5. Horua fingo lå vara
oujälkade, till man kom hem.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ordb.:
ystring
f.

Ystring (ystring f.) h. ystningsost
 (ystringst m.) beredes av nyttad
 mjölk. Denna skall koka upp först. När
 den börjar smaka koka, häller man i kärn-
 mjölk, mycket sur. Sedan får denna
 blandning koka upp; då skiljer sig
 vasslan från osten. Om vasslan är all-
 deles klar, är ystringen lyckad. Osten
 kokas, tills den blir skadig, öles upp i
 en ostkål, så att vasslan får rinna av.

Ystringen förvaras i i en locktåta. Den
 måste förkåras smet, ty den må, om fort-

Ystring göres, då man skall ha
 från påskodarna efter slutad skäner
 samt före kembuffningen vid Olsmässan.

Den är mycket efterlystad av de kemus-
 samande, ty den är god och god. Ystring

kan också göras hemma, om det är god mjölk.
 Likaså till smörget på aftonvard.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

sedan ystningen öfver upp, kokas
vasslan, som är kvar, till en tunn sålling;
då mispar man i kornmjöl. Detta blir
blötmeesmör (se nedan!).

Lillrost (Lisrost m.): ost, som formas
i särskilda små kär. Lillrosten göras,
då man skall kuffra hem, och medtages
öt barnen, som äro mycket förtjusta
öt dessa gåvor. Barnen skola ha mer sin
lillrost, då man kommer hem med fäbod-
soulet vid Olmässan. "Vi skulle i koniarna
då och leta efter lillrosten, när far ställ-
de ned lam på golvet i stugan. Det var
opraktigt då kanske, när han kom med
souletklävet."

Lillrost kan också göras av nytillet mjölk.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.
Frgl. 1

Sötost (sötost m.) beredes av ny-
silad mjölk. Mjölken kunnas, och löp-
plansvannet kunnas. Sedan det löp-
mat, skär man i ostmassan källs och källs
med en stor eller spåla. Sedan läses
grytan på en gång till, och det får
koka, tills det blir tjockt som sur
tunn quöt. Sedan får det svalna.

Sötosten öses upp i en plåkad kong,
ostkong (ostkong m.) med en kläde-
nallan. Sedan kokas osten i mesan,
tills den blir brun.

Sautiga ösa sedan upp osten i en ägg-
stjärna (äggstjärna f.): en form av plåt,
försedd med hål i olika mönster, och
mesan får rinna av. Sedan stjälpas den
bruna stjärnan på en underliggande vit stjärna,
likaledes av söst. Av osten skäras skivor,

Ordh.:
Söt-ost
m.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

varvid man skär rätt ned, så att man får en båda sorterna.

Lötost är ~~enbart~~ bröllopsmat. Den är mycket god. - Lötost sked ~~att~~^{också} på julkorvet. Den fik ej rönas förrän julen var slut.

Kärnjölksost (fjörnujölksost m.) göres som vanlig ost, men mjölken blandas med kärnjölk. Kärnjölksosten är litet fetare än vanlig ost men upptar ganska sur.

Ordb.: kärnjölksost m.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Löpparsost (löpparsost m.): vanlig ost av skummjölk.

Grösselmjölkost (gröselmjölkost m.) bereds som annan ost av surad och koagulerad mjölk. Kallas i Åsleppe Skörost (görost m.) Den är lös. Formas i ostkärlet. "Litet med mer på en sådan ostkärle än 900." 1900

Ordb.: grösselmjölkost m. Skörost m.

Föret. Nyssatad mjölk nämas,
 till den blir god handvaran. Sedan
 försämes löpper nämas. Sedan set
 löppman, skall det ska' alldeles stilla.
 Sedan rönes utkastan sänder. Därpå
 kokas den i ugnen, till den blir
 brun. Företen kan ligga utvaga
 blötnessmör i en lockkytt.

Föret gjordes ²⁰ första målet i på-
 godavue, så man måste göra skal
 på mjölkken.

Föret var brötlapmal.

Av föret förmedlar bellastan,
 som vattkullorna skulle ha med
 sig hem och ge åt pojkarne.

Skarites Anna, o. 70 år.

Landmålsarkivet Uppsala 2174:1
 Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fagl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Löstakt: av nyritad mjölk med
 löppensnatten lissau, förmedlar:
 i smickla suri kan till lillost an.
 Lillostar skulle alltså ha med
 sig hem åt barnen, när man kaffrade
 hem vid Olsundav.

Vi som som barn på Brudhållan
 i Åkersbodarna o.k. ropade: "Lissuet!"
 åt Brudkarlarna, som drago förbi.
 Bergström, 76 år.

Ordb.:
lissel-ost
 m.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Esbers Kerstin Ersdotter, 80 år, skiljer
sig på töbakt och ystning. Sena i
likhet med många andra.

Nygitad mjölk i en kinnel. När
det började spula litet, öste vi i
litet karamjöl och mesen. Så var
den för rindan. När den löpade,
öste mesen upp i en skål (sitshål).

Idan kunde man, om man ville,
koka ost i mesen; den vart de
brun och söta.

Töbakt eller ystning bereddels jämt
i påbodarna, när vi skulle hem.

Blötmissmör, missmör, litet =
befförsgäli.

Töbakt gjordes också ut bröskarna.
Den äts till smörgås.

Töbaken öste upp på en båt när

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

en bonus.

Till bröllopet könde röd sötsöt.
Man hade den i en skål eller kanna.

Estens Kerstin Ersdöner, f. 1847.

Du var väl könt kal på Hag-
gubben i Västmanrik, när de hade
gjort sötsöt till skriftrean (utför-
kör) och sat upp den i en potte
på skänkens och gubbens stad och
åt en potte, kan kunde väl inte
kalla sig, det var så gott, och talade
med prästen, medan man åt sötsöt
en potte. Da kan begripa, det var
fint att äga en plåtkant på den
siden, så det kunde vara bra känd
annars.

Knut Kerstin Ersdöner, f. 1860.

Landsm. Upp. 2174:1
Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.
Frgl. 1

Om parvis tilluuskade ostar se sötost!
 Ost tilluuskades endast av kronmjölk.
 Vade man gät om gät mjölk, kunde man
 blanda sålva i kronmjölk. Man i regel
 använder gät mjölkens ost blanda i hållar-
 mjölkens till gät mjölk, så hoka välsing
 av ost den ösa på välsingen eller ölsuppan.

ordb.:
 gät-mjölk
 f.

Gäternas medföras ej till fäbodarna
 man väl lockar och tilluugar. Gäternas
 behållas kvar hemma på bygden för
 mjölkens skull. Alla kor äro nämligen i
 fäbodarna, och den enda sötmjölk, som
 de hemmarunda få, är gätmjölk.

Av ostkummad mjölk tilluuskas sötost
 (se lösa ord!).

Om ostkorg och ostkläde se sötost!

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

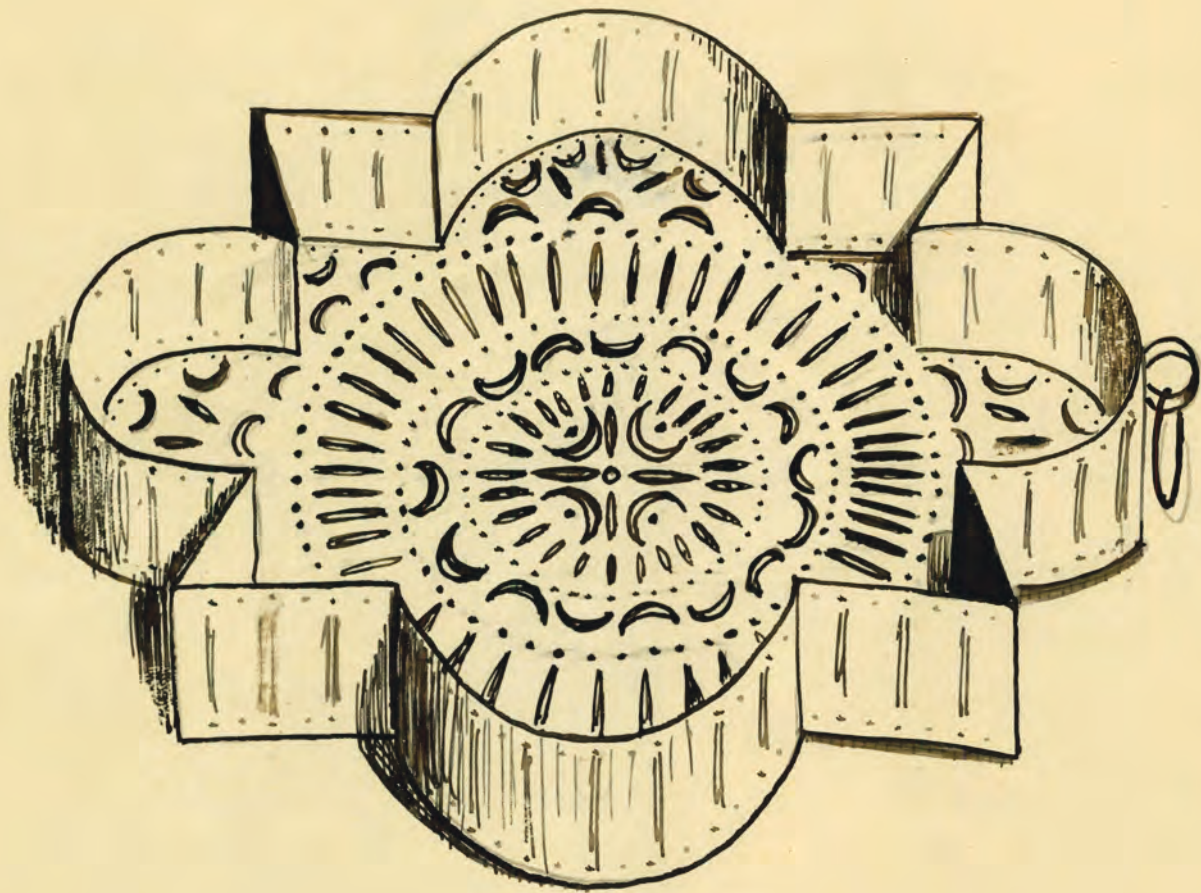

Löpna (löpna sv.v.), yita (yita sv.v.)
 någon gång: kuta ihop (kut-ihop):
 löpna, yita sig. a hbl a löpna nu.
 a hbl a kut-ihop na.

Ordb.:
kuta ihop

Löpna (löpna sv.v.) även transitiv:
 brüga sin löpna. ns vi ha löpna
 a tar: öp msta a bord a kök msta.
 sedan vi yitat och tagit upp orten och
 började koka msta...

Ordb.:
löpna v.

Landsm. Upp. 2174:1
Nygård. 1928. LEKSAND

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Fgl. 1

Äggbjärna. Mått av järnblock för förvaring av sötost.
Diam. 21,5 cm. Bräddens höjd: 3 cm. ND 1929

of course! mit dem ganzen geistlichen, kaiserlichen
den sie ja oft

Mesost.

mesost

Och en görel i en kopparkitvel.

Sedan sen tagits upp, för massen
hoka i kiviela, medan den är varm,
men välmer sedan i en stor järngryta,
missuörsgryta (missuörsgryta f.), ty i
kopparkitvel skulle den tröka vid. Missuör-
grytan användes endast till den ändamål.

Den välmer blank och skinnad i användligt, så
är det skivres av den, för att det inte skall
tröka vid. För samma ändamål smörjes
den före användandet med en fläckbit;
man kan också lägga en fläckbit i den
hokande missu.

Hoka missuör (Hök missuör). Missuör-
kokningen sker i en i stugan i den öppna
spisen, i det grytan hänger på brann
(grytkunden); ^{avsk. och flera särskilt} hängfärdigarna, där det är
flera av spisen, för kokes missuör i en

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

öppna Eldstad, gjord av uppstapade (kåkstad m.)
 stenar, uti det fria. Eldstad (eldstad m.) l. kåkstad
 är ett av de mindsta fjärr gärdarna i de kam-
 te i östrikland, och är fylld av röktas ut-
 stans uti gärdan. De hold dom a kisk
 misser uti en gärdan: a, som jag undrade
 första gången jag kom till Östriklanderna, de
 det rindade någon upp från alla gårdar. De
 höll de på en koka mestadels överallt uti en
 gårdarna.

När man kan sjunda upp, bildas utvann
 en ostigt skum: kåtskum (kåtskum m.),
vitvissu (vitvissu f.) l. rystvissu (ryst-
 vissu f.) rysta (rysta f.) rista.
 Dessa öses upp i käckappar, man
 bryter bröd i det och äter denna utvanning
 en tingen som efteråt till middagen eller
 mellan målen: vissu och bull (vissu a
 bulla). Om någon besökande kommer, kan

Lantsm. Upp. 2174:1
 Nygård. 1928. LEKSAND
 Ord b. i
 ysta f.

man tjunda konow litet rikvissu i en
koppo.

Missen skall koka i 5-6 timmar.

Missen skall vara så tjock, innan
man får sno den gnyttan, den man skall
skrivna en Ollé: en O, i den med sten-
skaplet. Då kokas i litet mjöl (korn,
numera ären utemjöl), en näns på viken
ungefär. Man kokar vackligt så pass, att
ej mjölet blir rött. Annars blir missen
röt grusigt (grusning a.), det blir grus
(grus m.) i. Sedan lyftas gnyttan ut,
och lott inuokid på stå en kvartal.

Närviden skall gnyttan stå alldeles ovör-
sig, men måste t.o.m. gå mycket för-
tikligt på golvet, så den lön ej rucka.
Annars sänder sig messinnet (sänd so),
blir sandigt (sändning a.) (= grusigt).

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND
DAL.

Fgl. 1

Ordb.:
Sanda v.
refl.

Sedan messmönat svalnat, annones
 det med en stav. Härevid användes en
 särskild stav, stor och stark, messmöns-
stav (missungslöv f.). Ju mer det nönes,
 dess bättre, vilare och finare blev det.
 Det är ansträngande att röra det tjocka
 messmönat. Sedan får det stå en liten
 stund. Därefter röres det igen. Då har
 det hårdnat och är färdigt. Det äses nu
 med staven i träkappor: runda skålar
 av trä, som används användas ut på
 grötkjälken i. En trasa puttas och lägges
 i kappan. Messmönat äses i och på stå
 och stölvat. Över natten är det så fast, att
 det kan skjutas ut. De på senare sätt
 formade mesostarna kallas missulimpor
 (missulimpa f.) eller messmörstimpor
 (missungslimpa f.). Härevid ligger lepa (lepa f.)

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ordb.:
 mes-limpa
 f.
 messmörstimpor
 lepa f.

Undantagsvis kan messmönst förmas i
ett namligt ostkärn.

Missulmörorna läggs till i lilla
kärnklyttan, eller på ett bräde, som vidas
på krukstängerna. Flensna på gärdan
förvaras de på ett bräde i kärnbresumiden.

Missmönst blir till sist kort och hårt.
Lumörorna äro nästan som legelstenar. Miss-
smönst ätes till smörgås vid lillmiddag
eller aftonvard. Men kärjen av riset med
en kärkris - ifall det är kort - med på
smörgåsen o. a. klämman ifall det med
handflatan. Särskilt utö på ängstla öron
ätes missmör.

Ordb.:
mes-smör
n.

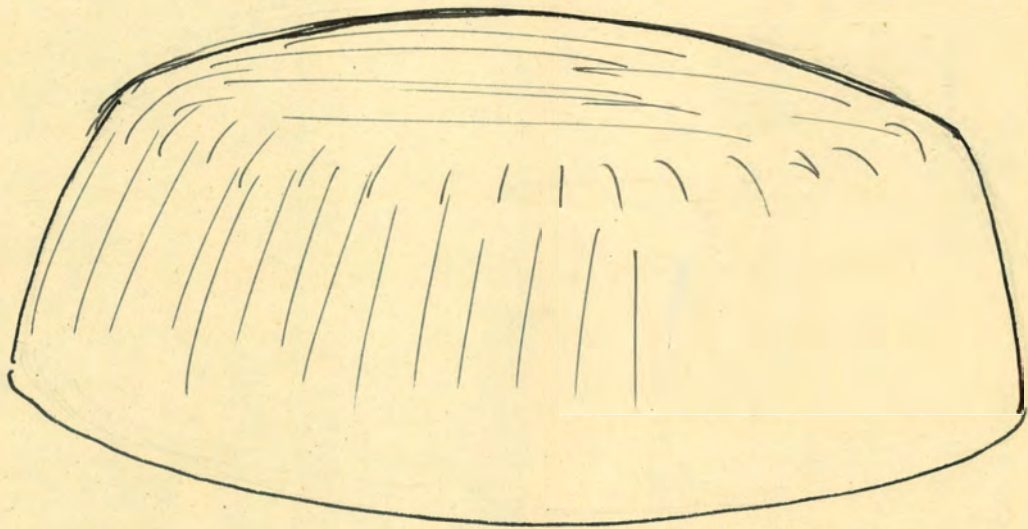
Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

Messmör (missmör n.): mesost.

Kärnmesmör (kärnmesmör n.): fast mes-
smör i motvält mot blötmesmör. [mesost.

Missmöns smörgås (missmös smörgås): smörgås med

Musselunpa. Diam.: 16 mm. Tjocklek: $5\frac{1}{2}$ mm.

Blötmissmör (blötmissmör n.): Hjök-
 fljstande mest oft, bekedes sum vandligt
 messmör, man missum kokar ej ikop så
 myket, innan mjölet i röves. Det öles
 upp i en skål. Ätes på smörgås. Om
 sommaren kan det förvaras endast några
 få dagar, by det röjlar smört. Om vin-
 terna kan det förvaras längre tid. Med-
 föres knappast på färden men väl på hästerna.

Ordb.:
 blöt-
 messmör
 nr

ett särskilt läskert blötmissmör är det,
 som tillverkas av missum efter rystningen:
 se ovan. Det medföres från påskodarna i
 en locktynna under rystningen. Denna kan
 också skickas sönder i kärningar, vilka rövas
 ikop med missmörret. 7 påskodarna tillver-
 kas ej annat blötmissmör än detta, som beke-
 des här hem till ryggen. Denna kan man
 koka litet, om man vill, så man gjort ost.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ost tillverkas, såsom mjölkvarngen
är tillräcklig. Om icke så hushålls mjölk
räcker till, "lämnar" valkyönat en andra hus-
håll. An ungefär 20 liter mjölk blir det
en ost. Om det är ^{mycket} god tillgång på mjölk,
kan osttillagning förriggas varje dag.

Man kokar vanligen missur efter varje
ost. Man kan också spreja i kop missur
efter två ostar. Missur efter den första
kokas då i kop, för att den ej skall ta
så stort rum, och förvaras i någon stor
kål i mjölkhammaren.

Valkyönat, hondkatten (høfkal m.), som
sköter kreaturen åt flera hushåll, bereder
ost och kokar missur. Man gåtar först
kreaturen men går ifrån som fram på efter-
middagen, i 3-4 tiden, och går hem för
att hävna smör, göra ost och koka missur.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Fgl. 1

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

För, då man gått hela dagen, gjordes
 ostet av kvällarna, och sedan kokades
 missnöret under natten. Flickan kunde då
 ligga och sova men måste passa koket
 och emellanåt stiga upp och nöra i grytan.

Ordb.:
 herd-kearl
 m.

Nemur skett oiltvättning och missnöer-
 kokning källan, blott då någon ko kalvat,
 så att man kan gått om mjölk.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Ut på ängskärrarna med föres yttanväg
 och blötmissmor i en stor smörask, i
 vilken missmönat ligger i den ena änden,
 yttningen i den andra. Hets till aftonvard.
 (Yttningen och missmönat ha med fönt
 vid beutfärdan från fålodarna, då man
 varit Län och slagit; man slog fönt i
 fålodarna.)

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
 Anders Nygård. 1928. LEKSAND
 DAL.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Figl. 1

Missubulla (missubulla m.).

Tunnan missu blir så tjock, medan den är som en tunn gröt (innan mjöl vörts i),
 Ton man av litet för att baka missubulla
 av. Denna missu kan förvaras i en lock-
 tegel 3 till 4 veckor, till man skall baka.
 Man gör en särskild deg av rågmjöl, i
 vilken missu blandas: missubuldeg
 (missubuldeg m.). Av denna deg baka
 missubulla.

Ordb.:
 mes-bulle
 m.

Om man inte kan missu, kan man skiva
 sönder en missubulle och blanda i degen.

Missubulla baka i regel två gånger om
 året: 1) så man bakar till sommaren: baka
 till dags bröd för sommarens behov. Därvid
 baka missubullen till kunubulla (tönubulla m.).
 Denna bakes så tunn som det är möjligt.
 Den var så stor som en vanlig spisbrödsbake.

Ordb.:
 mes-bulle
 m.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Tunnbullarna uros utan lår. De korrades på två ullspen, lagda i bredd över kraustängerna. Förvarades i en lår i värbret.

Tunnbulla var kyrkbulla (fjörtibulla u.)
h. söndagsbulla (söndalsbulla u. Rönne).

Ordb.:
mes-bulle
m.

Bitar av tunnbulle medfördes i kjolsäckar eller-pickar till kyrkan, "och där såg vi och kuaprado och åt bulle hela predikar." Man skulle ^{också} lyfta bulle (lyftbulla) inna i kyrkan och ut i kyrkogården. Man gav den man såg bred vid en brödkitt och fick en ny kanna igen.

h) Då man vakar till jul, vakas missabulla till julbulla (julkbulle u.): bjock, mjuk, pickar med kullpick (bröduagg). Missabullas mjö i julkögen: en skapel av mjuka brödkakor, som man på julbordet

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

utan att någon ända till tjugndagen. De
 förminsta av dessa missubletter äro jul-
korset: en bröd i form av en kors och
äggstjärnan, formad med det arvan beskriv-
 na måttet av samma namn. Dessa bröd
 lägo överst, resp. nert överst i julbågen.
 Julkorset i kulle förtäras den tjugun-
 dagavteipåsket, då man mockade tuck-
 hänen, för att man skulle få fölycha.
 Skycken av julbullen medfördes den min-
 stens till kyrkan liksom tunnullen som
 samman.

När kokta kornen på besök, klyddas
 de på en fjäddelsbycke missubletter jämte
 en fjäddelsbycke örtullen; brödet betraktas
 och beundras nog, i hoppet därför vara ägare
 i fikken och sparsam hem. Om samman
 klyddes i bycken av tunnullen.

Ordb.:
mes-bulle
 m.

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
 Anders Nygård. 1928. LEKSAND
 DAL.

Landsm. Upp. 2174:1
 A. Nygård. 1928. LEKSAND

Fgl. 1

Missubulla är vid det gästakvällen
(i äspostkåta m.): bröllopsbröd. Endast
mjuk.

Missubulla är sålunda det finaste
brödet: fett- och högtidsbröd. Det spelas
i socknen samma natt som vintbröd på
andra orter. (Dylikti hem ej makats: Leksand)
Numera hem det efterkätts av sinapsbulla.

Ordb.:
mes-bulle
m.

Missuor skrapas på älsupan och
på mögan. Detta är mycket gott.

Missuor kokas i vatten. Detta blir
Medels kaffe (äbrdäts kaffe). - kunnas
ses som medel mot vosta.

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

X X X

Ordb.:
kaffe
m.

(Tilläggs.)

Missmör användes ännu i sår till
spalt. Mjöl vispas i flou, mjölk till
sånes, och missmör skaves i (dett under
sär flouet kokar). Paltsås (prältsås m.).

Denna sås är troligen nymodig, men 30-
40 år gammal (i Munkbygården i Åkerö).

Landsm. Upp. 2174:1
A. Nygård. 1928. LEKSAND

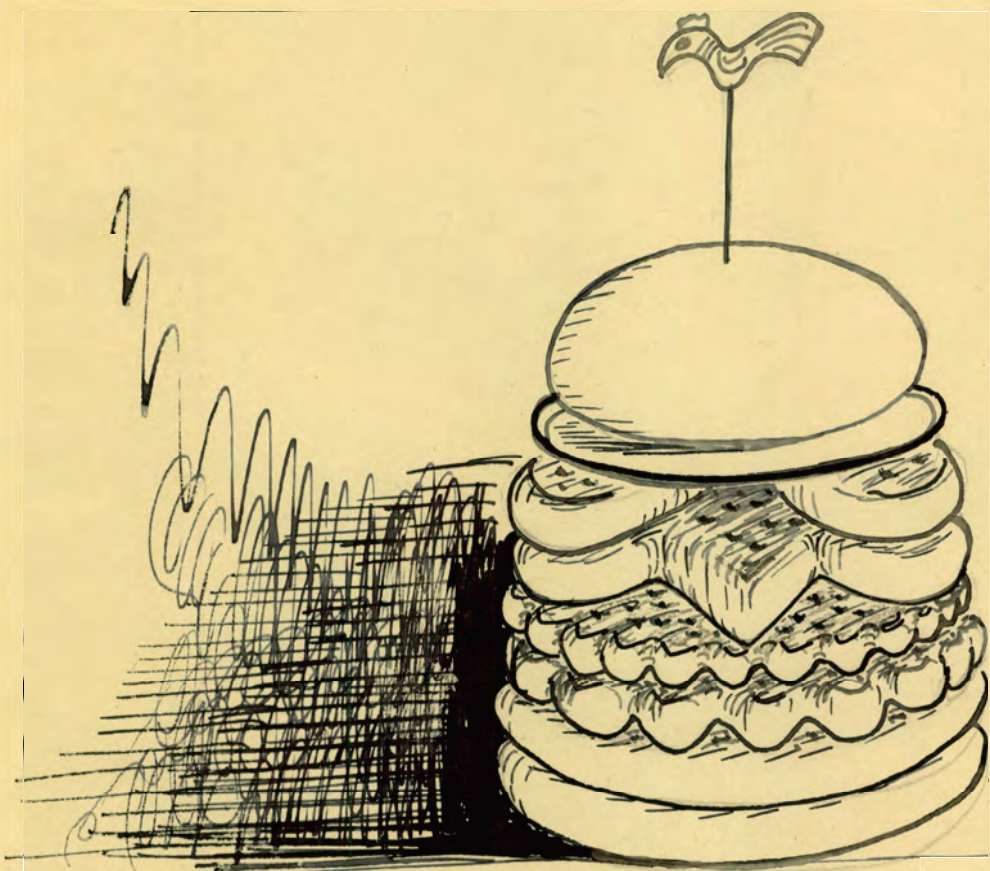
Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård. 1928. LEKSAND

DAL.

Frgl. 1

Landsmålsarkivet Uppsala 2174:1
Anders Nygård 1928 LEKSAND
DAL. Frgl 1

Bullhöj
på jultbordet.

Olika sorters bullar: missabulla, ärtbulla; en stor raggade, den ena med större, den andra med mindre raggor. De två översta bullarna är äggbjällan och julkorsen; ovanpå det senare smörklumpen på en lemtallrik, krönt av toppen av netbröd. - Teknat enligt anvisning av Nygärds Olof Olsson, 6.1855: 7:66.